

Trädgårdsgatan

Gränder, odling och bebyggelse i Prostavreten

Arkeologisk schaktningsövervakning

Raä 88
Uppsala stad
Uppland

Joakim Kjellberg

UPPLANDSMUSEET

Trädgårdsgatan

Gränder, odling och bebyggelse i Prostavreten

Arkeologisk schaktningsövervakning

**Raä 88
Uppsala stad
Uppland**

Joakim Kjellberg

Omslagsbild: Arbetsbild från schaktningsövervakningen i Trädgårdsgatan 2006.
Foto: Bengt Backlund, Upplandsmuseet.

Upplandsmuseets rapporter 2009:06
ISSN 1654-8280

Arkeologiska avdelningen

© Upplandsmuseet, 2006

Planer och renritning: Joakim Kjellberg

Allmänt kartmaterial: Copyright Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3212

Upplandsmuseet, S:t Eriks gränd 6, 753 10 Uppsala
Telefon 018 – 16 91 00. Telefax 018 - 69 25 09
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Inledning	6
Bakgrund	6
Historik	7
Topografi	8
Tidigare undersökningar	10
Genomförande	12
Undersökningsresultat	14
Ettapp 1	15
Ettapp 2	18
Ettapp 3	23
Föremålsfynd	31
Analyser	32
Diskussion och tolkningar	33
Sammanfattning	35
Referenser	36
Arkiv	36
Litteratur samt otryckta rapporter	36
Administrativa uppgifter	38
Bilaga 1 – Fyndlista	39
Bilaga 2 – Anläggningslista	40

Inledning

Under juni till oktober månad 2006 genomförde Upplandsmuseets arkeologiska avdelning en schaktningsövervakning längs Trädgårdsgatan i Uppsala. Orsaken var ett byte av befintliga fjärrvärmeledningar. En sammanlagd sträcka om 300 meter i Trädgårdsgatan, från Drottninggatan till cirka 50 meter in från Munkgatan berördes. Arbetet skedde efter beslut av länsstyrelsen i Uppsala län, Kulturmiljöenheten (dnr 431-6841-06, 2006-05-16) och exploitören var Vattenfall Värme Uppsala. Målsättningen med de arkeologiska schaktningsövervakningarna var att dokumentera berörda lämningar i den mån sådana fanns bevarade.

Figur 1. Översiktskarta över Uppsala och sydvästra delen av RAÅ 88. Läget för ledningsschakten har markerats med rött.

Bakgrund

Trädgårdsgatan ligger inom fornlämningsbegränsningen för Uppsalas medeltida stadsområde (RAÅ 88) och i dess södra utkant. Trädgårdsgatan ligger väster om Fyrissan och söder om Domkyrkan. Under Johan III:s regering anlades en slottsträdgård till Uppsala slott i området vilken sträckte sig från Svandammen i söder utmed Trädgårdsgatans hela sträckning fram till Riddartorget i norr (Francki 1990:157ff, se figur 2). Förekomsten av slottsträdgården har påverkat tidigare Uppsalaforskningen då det oftast antagits att trädgården anlagts på en till större del outnyttjad del av staden. I slutet av 1980-talet och under 1990-talet kunde dock ett antal arkeologiska undersökningar påvisa medeltida stadsbebyggelse från perioden före slottsträdgårdens anläggande i kvarteren runt Trädgårdsgatan (jmf Anund et. al 1996 & Arnegård et. al 1997).

Historik

I de skriftliga källorna från medeltid finns tre namngivna platser som enligt Mats Mogren troligen syftar på bebyggelse i det nu berörda området: *Prostvreten, Platsen och Kasagården* (Mogren 1996:6). Vad namnen representerar liksom deras lägen är dock något problematiskt att reda ut mer bestämt. Ronnie Carlsson är den som senast bearbetat den medeltida bebyggelsen runt Domkyrkan och i stadens västra delar i samband med Domkyrkoprojektet vid Upplandsmuseet. Han anser att det som troligen avses med Prostavreten är det område som senare planläggs som kunglig trädgård, norr om Trädgårdsgatan och i kvarteren Trädgården och Fågelsången. Kasagården avser troligen endast en särskilt namngiven gård i området sydöst om Domkyrkan, möjligen i kvarteret S:t Erik emedan Platsen möjligen återgår på en äldre tingsplats och kan därför förläggas i området runt Riddartorget (Carlsson, muntligen).

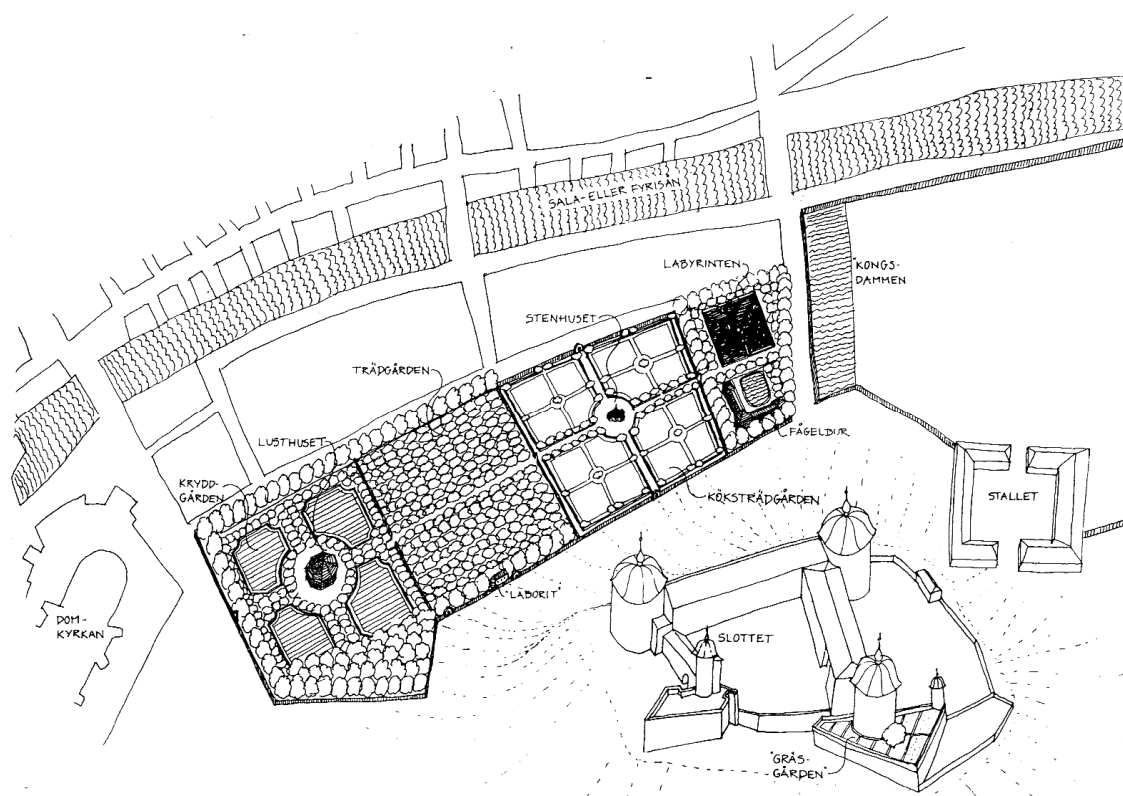
Prostvreten omnämns första gången 1341 och sägs då vara en åker. Prostvreten har som namnet anger tillhört preposituren vid domkyrkan och 1344 anges att den uppbär tomtören för den samma (DMS 1984:298). Stadsbebyggelse med avgränsade tomter från och med sekelskiftet 1300 påvisades även vid arkeologiska undersökningar i kvarteret Trädgården. Bebyggelsen har av allt att döma varit relativt kortlivad och verkar upphöra under början av 1400-talet i dess centrala delar (Anund et. al 1996:58ff). Möjligen kan ett samband med byggnationen av Domkyrkan ses mellan bebyggelsens etablering och upphörande (Ronnie Carlsson, muntligen). År 1448 omnämns endast två ännu bebodda tomter på Prostvreten ”synnerst av byn och ovan vägen”. 1540-45 har kronan 38 tomter i området om vilka det sägs att de tidigare tillhört domprosteriet (DMS 1984:298f). Att Prostavreten under reformationen indragits till kronan tycks därmed klart och det är detta som medger det senare anläggandet av en slottsträdgård här.

Vad gäller området med det något märkliga namnet Platsen, omnämnd första gången 1360, menar Mogren att detta möjligen kan lokaliseras till de nuvarande kvarteren Domen och S:t Erik. 1376 har domkyrkan 17 tomter på Platsen och från 1534-1536 sjunker antalet successivt från tio till tre. 1468 sägs Platsen ligga ”sunnan vid domkyrkan” (DMS 1984:295).

Den namngivna Kasagården, omnämnt 1474 och 1479, vill Mogren förlägga till området vid den nuvarande Trädgårdsgatans korsning med Drottninggatan. Om Kasagården är inget känt mer än dess ungefärliga läge. Möjligen berördes Kasagården av arkeologiska undersökningar 1987 (Mogren 1996:6, se även nedan).

Under 1540-talet anlades en slottsträdgård mellan Trädgårdsgatan och åsen i en sträckning från Riddartorget till Svandammen. År 1549 omnämns i Uppsala slotts räkenskaper att ”plankverke” till den nya kryddgården levererats och 1551 nämns Hans Gardenär som föreståndare (Francki 1988:14). Under 1553 -1555 är aktiviteten i trädgården livlig. Ett sedan tidigare befintligt stenhus reparerades i trädgården, ett lusthus och ett laboratorium uppfördes liksom även nya staket. Vid stadsbranden 1572 skadades trädgården och först 1574 startade återuppbyggnaden av den samma. I mars 1632 beskrevs trädgården som full med allehanda blommor, men redan 1638 bestäms att trädgården skall flyttas till dess nuvarande plats. I samband med stadens reglering 1643 beslöts att trädgårdens marker skulle nyttjas som ersättning för de som tvingats lämna sina gamla tomter (Francki 1988:21). En stor del av kvarterets prägel som trädgård levde dock vidare i de nyanlagda

stadsgårdarna att döma av de huskartor som publicerades under 1600- och 1700-talen.

Figur 2. Rekonstruktion av slottsträdgårdens utseende under dess knappt hundraåriga historia. Illustration ur Francki 1988.

Topografi

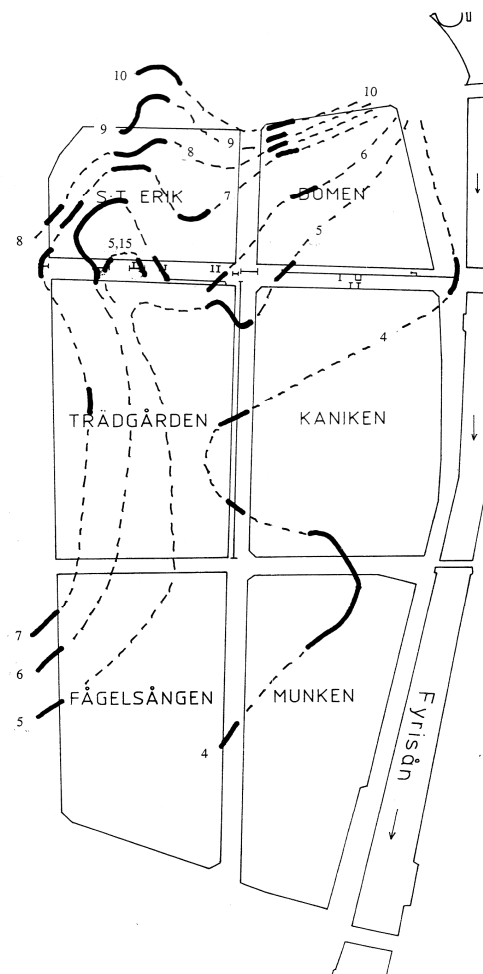
Den för området enskilt viktigaste topografiska faktorn utgörs av Uppsalaåsen och dess sluttning ned mot Fyrisån. Trädgårdsgatan ligger i NV-SÖ riktning längs med grusåsens sluttning och på gatans västra sida reser sig det åsparti där Uppsala slott anlågts under 1540-talet. Slottsbacken, som reser sig till nivåer om +35 möh, omnämns redan under medeltid som Kasåsen och namnet kan sannolikt härledas till en där anlagd vårdkase (Mogren 1996:5).

Uppgifter om den ursprungliga topografins nivåer i kvarteren runt Trädgårdsgatan finns sammanställt från undersökningar före 1976 i Medeltidstaden Uppsala. Uppgifterna är av varierande källvärde men visar att nivåerna inom kvarteret Trädgården varierat till mellan +5,0- 4,4 möh. I kvarteret Kaniken har nivåerna angivits till mellan +4,3-2,8 möh, i Fågelsången till mellan +5,0-3,9 möh och i Munken till mellan +4,9-3,5 möh (Redin 1976:23ff, värden avrundade och omräknade till RH2000).

Genom nivåangivelser från senare undersökningar kompletteras bilden ytterligare. I kvarteret Trädgården, väster om Trädgårdsgatan och i korsningen med Drottninggatan, varierar den ursprungliga topografien från nivåer om +6,1 m i väster till +5,6 meter över havet i öster (Mogren 1996:5, värden avrundade och omräknade till RH2000). I kvarteret Kaniken, öster om Trädgårdsgatan söder om undersökningen i kvarteret Trädgården, varierar den orörda blålerans nivåer

mellan +3,8 till +3,6 meter över havet, med de lägre nivåerna mot Fyrisån (Syse 1988:4 & 1994:9, värden avrundade och omräknade till RH2000). Längs med Trädgårdsgatans sträckning varierar den orörda blålerans nivåer från +6,0 möh vid Drottninggatan till +3,8 möh vid Slottsgränd (Forenius- Roslund 1996:8, värden avrundade och omräknade till RH2000). Sammantaget ges alltså en bild av den ursprungliga topografin som till stora delar motsvarar dagens. Trädgårdsgatan ligger idag en jämn och relativt svag sluttning mot nordväst där sluttningen ökar markant gatans sista fjärdedel upp mot korsningen med Drottninggatan. Genom åssluttningen ligger även bebyggelsen i de västra kvarteren något högre än i de östra.

Bent Syse har framfört ett resonemang (som återgår på Lars-Erik Åses beräkningar av strandlinjeförskjutningen i Mälärstäderna) om att på grund av höjdnivåerna inom den strandnära tomten Kaniken 5, mellan +3,8-3,6 möh, har någon bebyggelse i området öster om Trädgårdsgatan knappast varit möjlig före 1200-talets slut. Troligtvis har denna låglänta del av staden utgjort betesmarker innan en transgression av Mälaren skett under mitten av 1300-talet. Därefter ska området åter ha tagits i anspråk först under 1400-talet (Syse 1988:3f). Roslunds undersökningar i Trädgårdsgatan och Drottninggatan har visat på en delvis annorlunda bild. Ylva Roslund-Forenius har, utifrån undersökningsresultat 1988-89 i Trädgårdsgatan och Drottninggatan, föreslagit en rekonstruktion av den ursprungliga topografin i området och återskapat +4 metersnivån vid Trädgårdsgatan (Roslund- Forenius 1996:16, se figur 3). Enligt Roslund-Forenius kan man följa fyra meterskurvan från korsningen Drottninggatan-Västra Ågatan i en vid båge genom kvarteret Kaniken, över Trädgårdsgatan och in i kvarteret Trädgården och åter ned till mitten av Slottsgränds sträckning genom kvarteret Kaniken. Därefter vänder kurvan åter för att korsa Trädgårdsgatan mitt i kvarteren Fågelsången och Munken. Slottsgränd skall sålunda ligga på en förhöjning, + 4,9 möh, och betydligt högre än området nordöst därom och i kvarteret Kanikens centrala delar.

Figur 3. Rekonstruktion av den ursprungliga topografin i området invid Trädgårdsgatan. Ur Roslund-Forenius 1996: 16. Värden i Uppsalas lokala höjdsystem, 0,225 m under RH 2000.

Tidigare undersökningar

I området vid Trädgårdsgatan och i de omgivande kvarteren Munken, Kaniken, Trädgården och Fågelsången har ett antal tidigare arkeologiska undersökningar berört både kulturlager och konstruktioner från medeltid till nyare tid.

Trädgårdsgatan

1988 och 1989 genomfördes en schaktningsövervakning i samband med VA- och fjärrvärmearbeten i Trädgårdsgatan. Schaktet sträckte sig från Drottninggatan till Mungatan, i samma sträckning som den nu 2006 genomförda undersökningen. Schaktet 1988-1989, i huvudsak för VA, var förlagt till gatans mitt och sammanföll ställvis med schaktet 2007. Framförallt hade nedgrävningen stört 2007 års schakts västra begränsning i stora partier.

Längs en sträcka av cirka 165 meter, mellan Slottsgränd och Drottninggatan, kunde kulturlager med en datering från 1200-tal till 1500-tal dokumenteras 1988-1989. Kulturlagertjockleken ökade successivt från Slottsgränd för att i höjd med Drottninggatan uppgå till cirka 1,3 meter. Två möjliga gator eller gränder påträffades i Trädgårdsgatan: cirka 30 meter in på Trädgårdsgatan från Drottninggatan påträffades ett dike tillhörande en möjlig gränd och 20 meter nordväst om Slottsgränd påträffades en gruslagd gränd eller gata. Dessa sammanfaller båda med tvärgränder på den ”medeltida stadsplan” som publicerats av Rudbeck i *Atlantican*. I övrigt hade lagren i Trädgårdsgatan mestadels karaktären av sank betesmark eller odlingsmark (Roslund- Forenius 1996:8ff). Från Slottsgränd till Mungatan kunde endast ett fläckvis förekommande kulturlager om cirka 0,1 meters tjocklek dokumenteras. Längs hela sträckan fanns enstaka djurben och tegelflis infiltrerat i den sterila leran vilket tolkades som att eventuella äldre kulturlager bortschaktats i modern tid. I bottenleran fanns också inslag av grövre svallat material vilket tolkades som om området varit sankt (Roslund-Forenius 1996:10). Överst i lagerföljden kunde utfyllnadslager av grusblandad kulturjord för Slottsträdgårdens anläggande urskiljas. Från korsningen mellan Trädgårdsgatan och Slottsgränd till Drottninggatan bestod utfyllnadslagren mestadels av mylla och grus med slagg-, sot-, och tegelkross (Roslund-Forenius 1995:14).

1998 utfördes en antikvarisk kontroll i samband med omläggning av fjärrvärmeledningar i Trädgårdsgatan. Ledningen förlades till största delen i befintlig kulvert. På en sträcka av cirka 80 meter från Mungatan och in på Trädgårdsgatan påträffades inga bevarade medeltida lämningar eller kulturlager (Syse 1998a:6).

Slottsgränd

En antikvarisk kontroll av VA-arbeten i Slottsgränd utfördes 1998. Denna visar på att kulturlager av möjligt medeltida datering finns inom Slottsgränds sträckning. Kulturlagertjockleken i området har antagits tillta ned mot Fyrisån och i höjd med Trädgårdsgatan avta något för att därefter tunna ut ytterligare upp mot Nedre Slottsgatan. I korsningen Slottsgränd- Trädgårdsgatan kunde inga kulturlager dokumenteras på grund av störningar från äldre ledningsarbeten (Syse 1998b: 13f)

Drottninggatan

I samband med VA- arbeten 1988-1989 i Drottninggatan och Trädgårdsgatan kunde kulturlager och konstruktioner med en huvudsaklig datering från 1200-tal till 1500-tal dokumenteras. Den huvudsakliga utbredningen av kulturlager återfanns från korsningen med Trädgårdsgatan och vidare ned mot Fyrisån (Roslund-Forenius 1996:10f).

Kvarteret Kaniken

Vid grundgrävningar på tomterna 8 och 10 i kvarteret Kaniken påträffades 1935 kulturlager och konstruktioner i Trädgårdsgatans närhet. Kulturlager påträffades, under fyllnadsmassor om 0,7 – 1 meter, till ett djup av 2- 2,5 meter.

Konstruktionerna utgjordes av en rustbädd och ett knuttimrat brunnskar (UM arkiv).

1946 genomfördes en arkeologisk undersökning på Västgöta nations tomt. Kulturlagren kunde i området närmast Slottsgränd uppmätas till 1 meter och in mot kvarteret till 1,6 meter (UM arkiv).

1987 genomfördes en förundersökning och schaktningsövervakning på tomt nr 5 i kvarteret Kaniken. I schaktet påträffades odlingslager, ett dike och en avfallsgrop vilka troligen kan dateras till första hälften av 1300-talet (Syse 1988:3f).

1992 utfördes en arkeologisk förundersökning och geologisk undersökning i Kaniken 6, hörntomten vid korsningen Trädgårdsgatan-Drottninggatan. Fyra borrhoprover och två provgropar visade på en kulturlagertjocklek om 0,3-0,5 meter under 0,3-0,6 meter tjocka utfyllnadslager för Slottsträdgården (Roslund-Forenius 1995:6f).

Kvarteret Munken

En förundersökning i kvarteret Munken från 1983 påvisade raseringslager ovan ett avsatt kulturlager som daterats till 1700-tal (Roslund 1983).

1994 genomfördes en schaktningsövervakning för nedläggande av datakabel inom kvarteret Munken. Inga medeltida eller senare lämningar kunde påvisas (Syse 1997).

En antikvarisk kontroll i samband med omläggning av fjärrvärmeledningar i Trädgårdsgatan 1998 berörde till mindre del tomtmark i Kvarteret munken. Inga medeltida lämningar eller kulturlager påträffades (Syse 1998a:6).

Kvarteret Trädgården

Vid en mindre undersökning i kvarteret Trädgården 1987, på en yta angränsande till Drottninggatan, påträffades bebyggelseämningar och kulturlager som kan dateras från 1400-talets slut till 1540-tal. Bebyggelsen utgjordes i ett äldsta skede av vad som tolkats som ett bostadshus. Under 1500-talet uppfördes en smedja på den äldre byggnadens plats. Smedjan upphör i sin tur då slottsträdgården anläggs vid 1500-talets mitt (Mogren 1996: 19f).

1993 genomfördes i kvarteret Trädgården en av de till ytan sett största arkeologiska undersökningarna i Uppsala. Undersökningsytan omfattade drygt 900 m² och skar rakt genom kvarteret från Trädgårdsgatan till Nedre Slottsgatan. Inom i stort sett hela ytan påträffades rikligt av medeltida kulturlager och konstruktioner. Lämningarna kan dateras till två huvudsakliga faser: 1300-tal och 1600-tal. Glappet i dateringarna återspeglar åtminstone delvis den period då området utnyttjades som kunglig trädgård (Arnegård et. al 1997:15f). En till

undersökningsytan från 1993 i sydväst anslutande yta undersöktes vintern 1994-1995. Tillsammans med undersökningen 1993 berördes sex medeltida tomter med stadsgårdsbebyggelse av undersökningarna (Arnegård et. al 1997:73). Undersökningarna i kvarteret Trädgården visade på att en bebyggelseetablering i området skett redan under 1300-talets första hälft. Bebyggelsen har varit relativt kortlivad och verkar upphöra under början av 1400-talet varefter området förefaller nyttjas för odling fram till slottsträdgårdens anläggning under 1500-talet (Anund et. al 1996:58ff)

Kvarteret Fågelsången

En schaktningsövervakning för nedläggande av datakabel genomfördes 1994 inom kvarteret Fågelsången. Inga medeltida eller senare lämningar kunde påvisas (Syse 1997).

Genomförande

En sammanlagd sträcka om ca 330 löpmeter schaktades i Trädgårdsgatan. Schaktningarna indelades av praktiska skäl i tre etapper från sydväst mot nordost. Vid den första etappen, från Munkgatan till Slottsgränd grävdes ca 155 löpmeter, mestadels som ett sammanhängande schakt. Vid etapp II, Slottsgränd till kvarteret Trädgårdens sista tredjedel, schaktades ett sammanhängande schakt om ca 105 löpmeter. Vid etapp III, den sista sträckan i Trädgårdsgatan fram till Drottninggatan, schaktades en sträcka om 70 löpmeter. Schaktbredden var ca 2 meter och djupet uppgick till omkring 1,2-1,8 meter. Schaktet breddades på ett par ställen för anläggande av så kallade lyror, dels vid schaktets början ned mot Munkgatan och dels vid dess avslutning i Drottninggatan. Därutöver företogs mindre schaktningar i anslutning till befintlig fjärrvärme för servisanslutningar i Slottsgränd samt på tomtmarken väster och öster om Trädgårdsgatan till enskilda fastigheter i området. Schaktdjupet vid servisanslutningarna var generellt lägre än i Trädgårdsgatan. Inga kulturlager eller konstruktioner framkom utanför schaktet i Trädgårdsgatan och schakten på tomtmark upptogs samtliga i matjord.

Båda schaktväggarna i Trädgårdsgatan var till största delen störda av tidigare grävningsarbeten. Den östra väggen stördes utmed hela sträckan av en befintlig fjärrvärmekulvert från 1960-tal och som nu skulle ersättas. Den västra schaktväggen och ett stycke utmed denna i schaktbotten stördes av en äldre och djupare nedgrävd VA dragning (se Roslund Forenius 1996).

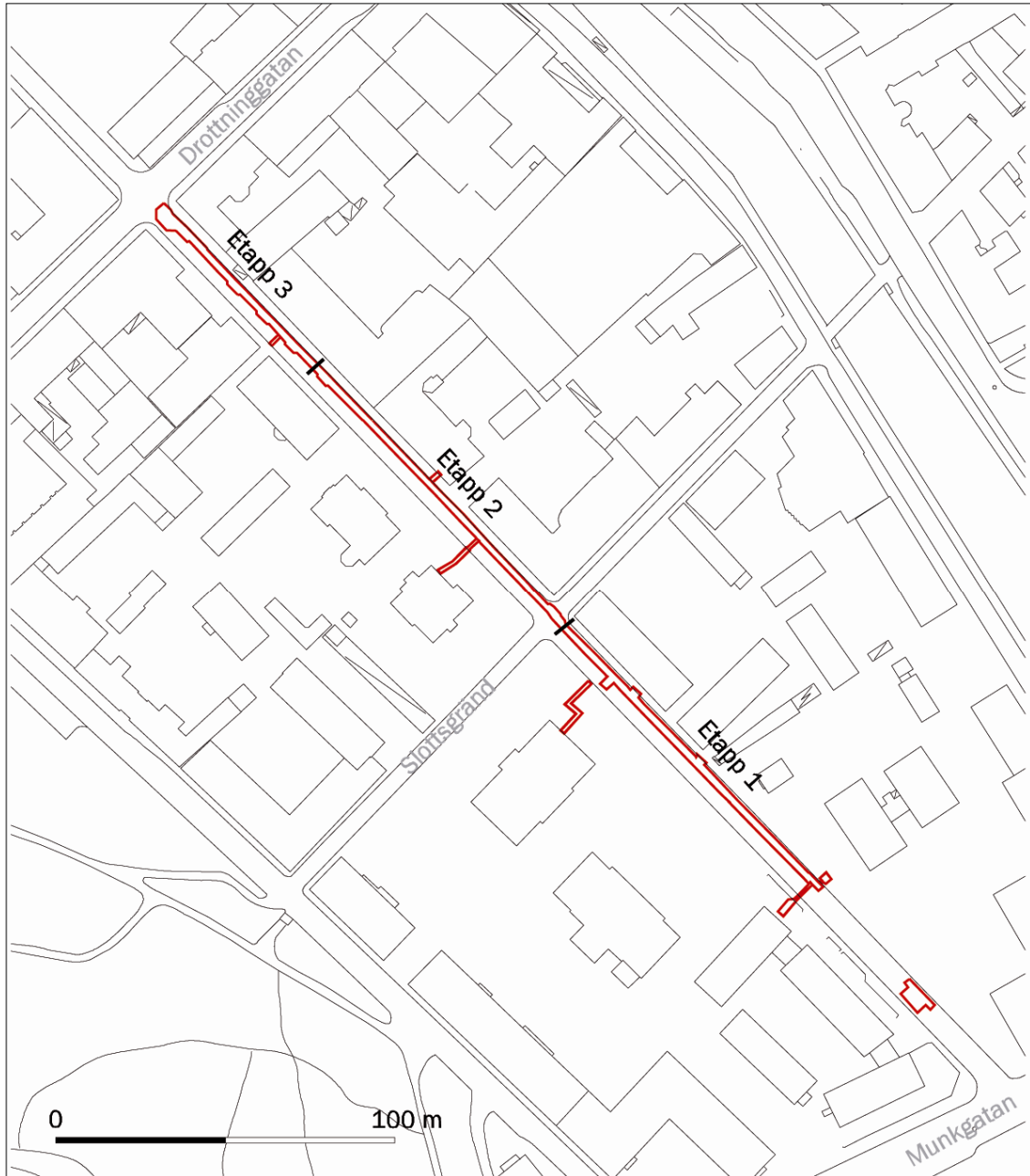
Schaktningar med maskin skedde skiktvis tills det djup där kulturlager och konstruktioner framkom, vilket i huvudsak var omkring 0,5-0,8 meter under marknivå. De lämningar som framkom utmed sträckan dokumenterades i plan. Kulturlager och konstruktioner rensades och dokumenterades för hand innan de avlägsnades till nästföljande lagernivå med maskin. I några fall kunde framkomna konstruktioner bevaras i schaktbotten genom anpassning av fyllnadslager och ledningsdragning. Detta prioriterades om möjligt och lämningarna genomgrävdes inte i dessa fall.

Figur 4. Dokumentation och undersökning av de framkomna lämningarna i Trädgårdsgatan skedde för hand. På grund av störningar i schaktväggarna dokumenterades lämningarna mestadels i plan. Foto: Bengt Backlund, Upplandsmuseet.

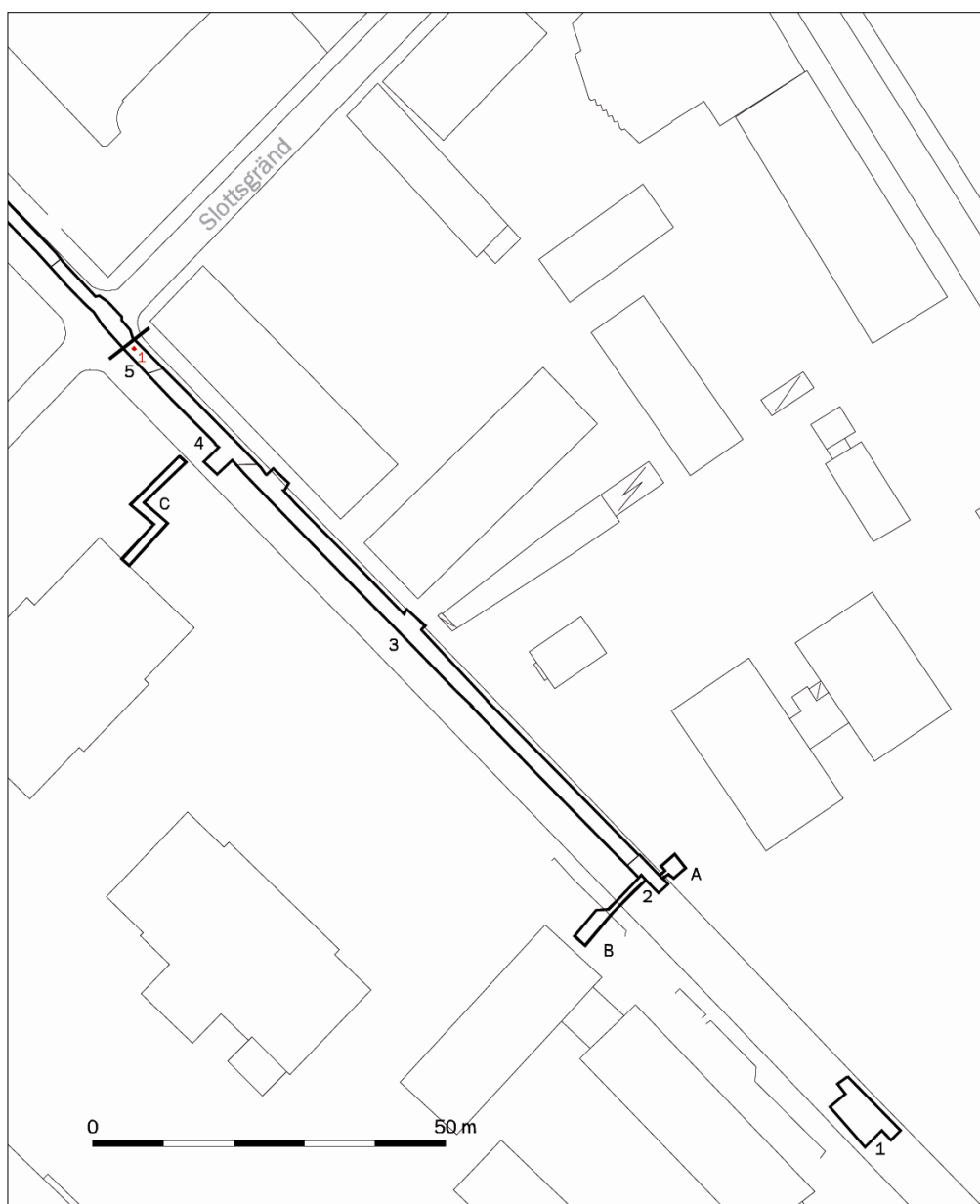

Undersökningsresultat

Figur 5. Översiktsplan av schaktet i trädgårdsgatan med anslutande servisledningar och den i rapporten använda etappindelningen. Schaktet har markerats med rött.

Etapp 1

Figur 6. Översikt av etapp 1. 1-5 = Nedan beskrivna delsträckor. A, B & C= övervakade servisanslutningar. Sektioner har markerats med röda streck och siffror.

Sträcka 1

Schakt för anslutande av avkylande lyra till befintlig fjärrvärmeledning. Schaktet var ca 2 x 5 meter och 1 meter djupt. Helt stört, inga kulturlager.

Sträcka 2

Schakt för sammankoppling av ny fjärrvärmeledning till befintlig fjärrvärmekammare. Helt stört, inga kulturlager. Schaktdjup 1,5 meter.

Servis A

Anslutning av fastighet till ny fjärrvärmeledning.
Schaktdjup 1,0 meter. Inga kulturlager.

Servis B

Anslutning av fastighet till ny fjärrvärmeledning.
Schaktdjup, 0,8 meter. Inga kulturlager.

Sträcka 3

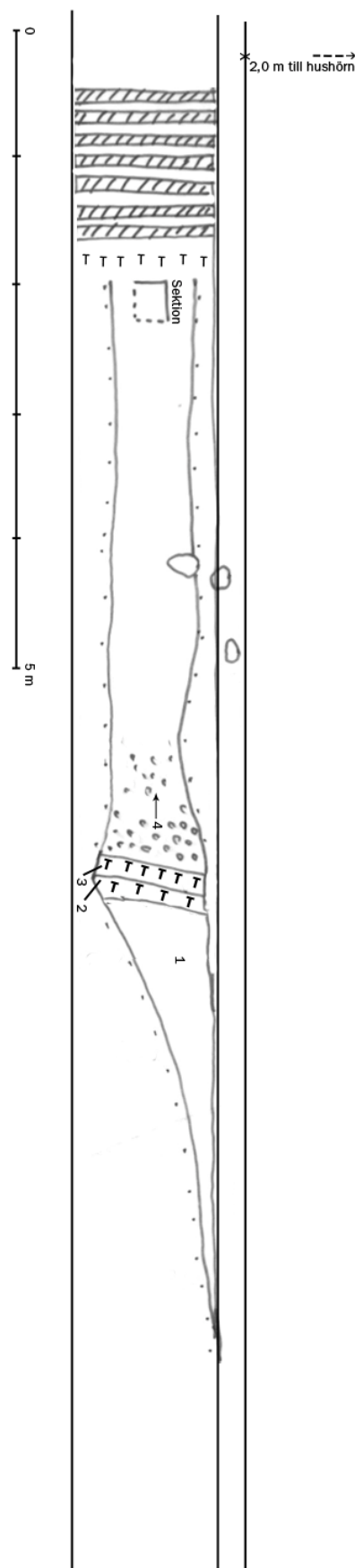
Schakt för ny dragning av fjärrvärme, invid befintlig kulvert. Kulverten följde från denna punkt hela vägen upp till Drottninggatan och låg från den norra schaktväggen ca 1,5 meter in på trottoaren i Trädgårdsgatan. På två ställen skedde inom sträckan genombrytningar till äldre fjärrvärme för påkoppling av fastigheter till den nya ledningen (synliga som utbuktningar på schaktets norra sida, se figur 6). Schaktdjup 1,2-1,4 meter. Inga kulturlager. Opåverkad lera i schaktets botten på en nivå omkring +4,1-3,9 möh.

Sträcka 4

Från gränsen mot sträcka 3 förekom i schaktets botten fläckvisa kulturlager med enstaka kol, träflis och tegelkross mot i övrigt opåverkad lera. Kulturlagaren var mycket tunna, ca 0,03- 0,05 meter tjocka. Troligen utgjorde de påträffade kulturlagerfläckarna rester av bortschaktade eller bortodlade kulturlager av ursprungligen ringa tjocklek och odlingskaraktär. Inga konstruktioner synliga. Schaktdjup ca 1,4 meter.

Servis C

Anslutning av fastighet till ny fjärrvärmeledning.
Inga kulturlager. Schaktdjup 0,5 meter.

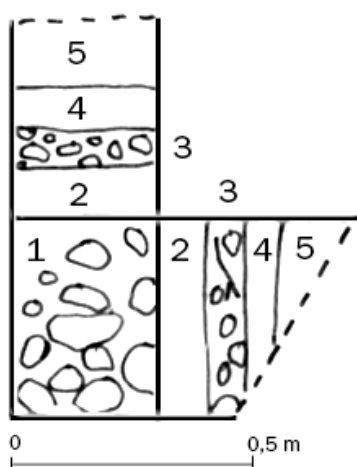
Figur 7. Plan över delsträcka 5.

1. Ljus homogen grå lera med enstaka tegelbitar och kolstänk.
2. Rustbädd av brun humös fuktig och sandig silt med rikligt av näver, ris och kvistar. Ca 0,02- 0,05 m tjockt
3. Konstruktionslager av ljus finkomig homogen sand, ca 0,1 m tjockt.
4. Grå humös lera kompakt yta med rikligt av småsten och grus. Äldre gatubeläggning.

Sträcka 5

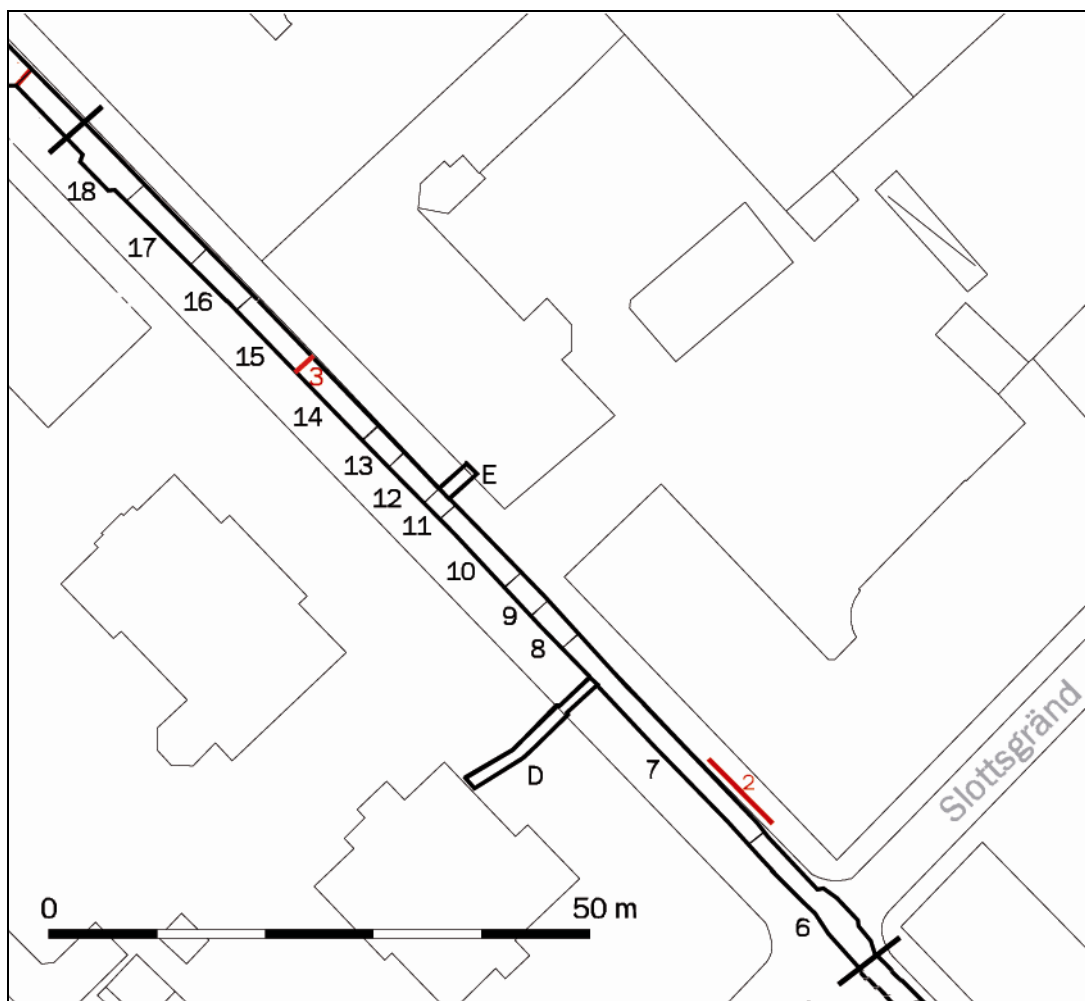
Närmast med korsningen mot Slottsgränd påträffades en kullerstensläggning som tolkades som en äldre gränd eller gata diagonalt mot schaktet. Endast den sydöstra begränsningen var ursprunglig då schaktet i korsningen med Slottsgränd helt störts av korsande ledningsdragningar och en större fjärrvärmekammare.

En mindre provruta grävdes i stenläggningens mitt och det kunde konstateras att stenläggningen återfanns i två nivåer. Den övre läggningen var anlagd ovan en rustbädd av träflis och kvistar. Fynd av yngre rödgods i rustbädden antyder en datering av det övre lagret till senare delen av 1500-tal eller 1600-tal. Möjligen utgör stenläggningen rester av den gata som utgör Slottsträdgårdens östra begränsning under denna period (se figur 2). Den undre och sannolikt äldre stenläggningen genomgrävdes inte och båda nivåerna kunde bevaras under den nya fjärrvärmeledningen.

Figur 8. Sektion från provruta genom A1, delsträcka 5.
1. Stenläggning av ca 0,0,5- 0,1 m stora stenar. Gata.
2. Askgrå homogen lera med inslag av sot och kolstänk. Inslag av kvistar.
3. Kompakt lager av sand och grus med mycket rikligt av små stenar i yta. Rikligt av kvistar, gödsel och tegelflis. Gata.
4. Ljusgrå homogen lera.
5. Modern sandfyllning.

Etapp 2

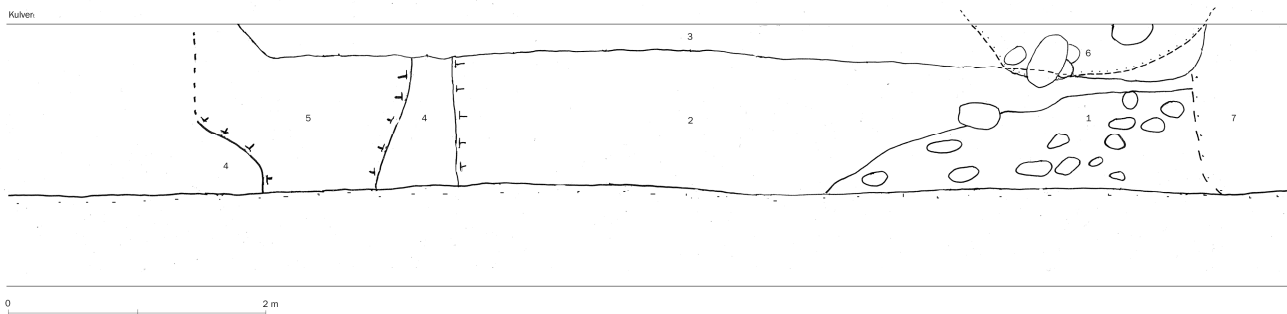
Figur 9. Översikt av etapp 2. 6-18 = Nedan beskrivna delsträckor. D & E= övervakade servisanslutningar. Sektioner har markerats med röda streck och siffror.

Sträcka 6

Vid korsning med Slottsgränd var schaktet helt stört av sentida rördragningar och fjärrvärmekammare. I norra delen, mot gräns till sträcka 7, framkom ett ca 5 meter långt och 0,4 meter brett stråk utmed västra schaktväggen där fläckvis bevarade kulturlager med enstaka tegelflis och ben påträffades mot schaktets botten. Den västra schaktväggen var helt störd av ett äldre VA-schakt vilket omöjliggjorde en bedömning av kulturlagrens ursprungliga tjocklek inom sträckan.

Sträcka 7

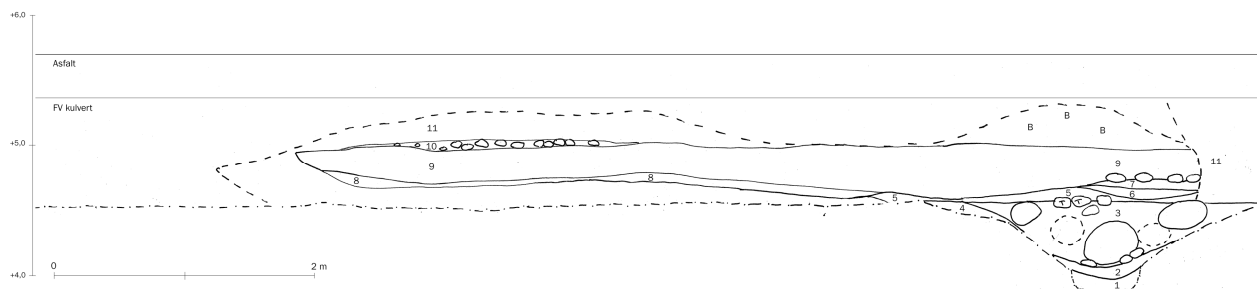
Vid gränsen mellan sträcka 6 och 7 hade en sektion bevarats av den östra schaktväggen genom en kollaps av gjutformen för fjärrvärmekulverten. Den stratigrafiska sekvensen hade här bevarats mot den skrovliga betongen och kunde därmed dokumenteras, se figur 10 nedan. I övrigt kunde en ca 1 meter bred och 0,6 meter tjock strimma av opåverkade kulturlager följas centralt i schaktet. Ingen opåverkad lera framkom i schaktet som grävdes till ett djup av 1,8 meter.

Figur 10. Plan över delsträcka 7s södra delar och sektion 2.

Plan:

1. Stenläggning av kullersten, ca 0,1-0,2 m diameter, ovan ett ca 0,1 m tjockt sättsandslager av homogen finkornig sand.
2. Svart siltig lera med rikligt av tegel, kol och djurben. Samma lager 9 i sektion. Odlingslager, möjligen slottsträdgården.
3. Utkragande del av slaggbetong från fjärrvärmekulvert. Gjutformen har sannolikt kollapsat vid gjutning. Utmed dess sida har intakt stratigrafi bevarats vilken dokumenterades i sektionen nedan.
4. Fragmentariskt bevarat skikt av småsten och grus. Stenstorlek ca 0,05-0,07 m diameter. Gata/gränd, troligen samma som L10 i sektion.
5. Siltig sand/grus med rikligt av små stenar. Inslag av tegelflis och rikligt av gödsel. Överlagras av 4.

Sektion 2:

1. Lerigt grus med inslag av småsten och enstaka tegelflis.
2. Homogen rödbrun sand.
3. Lucker sandinblandad lera med gödsel träflis och tegel, kol och ben. Liknar lager 2 plan.
4. Lerigt grus med inslag av småsten och enstaka tegelflis. Möjligen samma som 1.
5. Homogen rödbrun sand.
6. Lerigt grus med rikligt av småsten.
7. Homogen ljus finkornig sättsand.
8. Småsten och grus.
9. Svart siltig lera med rikligt av tegel, kol och djurben. Samma som lager 2 plan. Odlingslager, möjligen slottsträdgården.
10. Skikt av småsten och grus. Stenstorlek ca 0,05-0,07 m diameter. Gata/gränd, troligen samma som L4 på plan.
11. Ingjutet stenkross.

I schaktet kunde två stenläggningar, A2 och A4, iakttas i den ca 1 meter breda strimman av opåverkade lager. A2 hade karaktären av en gata/gränd med kullerstensläggning, ca 0,1-0,2 meter stora stenar, emedan A4 utgjordes av ett lager tätlagd småsten och grus. Ingen stratigrafisk koppling finns men det förefaller som om A4 ligger på något högre nivåer, ca 0,1 – 0,15 m, än A2 och torde följaktligen vara något yngre. Det är frestande att se A4 som tillhörande

slottsträdgården eller odling i stadens utkant och A2 som tillhörande en äldre stadsbebyggelse. I anslutning till A2 framkom även ett hörn till en trolig husgrund, A3. Husgrunden kunde nästintill endast dokumenteras i sektion under den utrasade kulvertgjutningen och riktningen tycktes sammanfalla med riktningen av stenläggningen A2. Detta antyder i så fall en datering före slottsträdgårdens anläggande.

Servis D

Anslutande fjärrvärmedledning till fastighet på tomt nr 9 i kvarteret Trädgården, den så kallade Engelska villan som uppfördes efter rningar från 1888 (Stadsbildens framtid 1965:24f).

Ledningsschaktet upptogs dels inom tomtmark och dels i Trädgårdsgatan. Inom tomtmarken uppgick schaktdjupet till omkring 0,6 meter och där påträffades endast ett lager av mörk myllig lera med ett närmare byggnaden ökande inslag av tegel, kalkbruk och sten. Teglet föreföll vara av samma slag som teglet i Engelska villan och ett fragment av en dekorlist av sten, även den av samma typ som i byggnadens fasad, framkom. Inslaget av byggnadsrester kopplades därför samman med Engelska villans uppförande under slutet av 1800-talet. I den del av schaktet som upptogs i Trädgårdsgatan var sektionen helt störd av äldre VA-ledningar.

Figur 11. Servis D upptogs i anslutning till den så kallade Engelska villan och byggnationslager från byggnadens uppförande påträffades i schaktet. Foto: Joakim Kjellberg, Upplandsmuseet.

Sträcka 8

Ej övervakad på grund av arbetsplatsolycka. Inga observationer gjordes innan ytan grusades.

Sträcka 9

Ca 3 meter in på sträckan iakttogs ett ca 0,6 meter brett stråk av kulturlager med en tjocklek av 0,5 meter. Kulturlagret innehöll enstaka tegel och sten. Inga spår av konstruktioner. Båda sidor i schaktet stört av sentida nedgrävningar.

Sträcka 10

Kulturlager, 0,6 meter bredd, med tegel och sten i toppen. Mot botten var kulturlagret av odlingskaraktär. Kulturlagertjocklek 0,6 meter. Opåverkad lera i schaktets botten på en nivå omkring +4,5 möh.

Sträcka 11

Fjärrvärmekammare, ca 4 meter lång. Schaktet helt stört.

Servis E

Anslutande fjärrvärmeledning till intilliggande fastighet. Helt upptaget i trottoar, djup 0,8 meter. Schaktet helt stört av äldre ledningsdragningar.

Sträcka 12

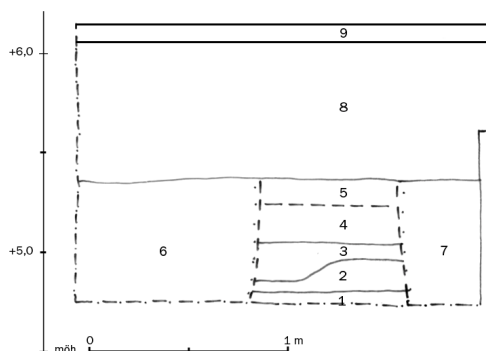
En 0,6 meter bred remsa av kulturlager mitt i schaktet utmed hela sträckan. Kulturlagret framkom vid omkring en meter under asfalten och var ca 0,5 meter tjockt innan opåverkad blålera tar vid på +4,4 möh. Spår av liggande trä i botten av kulturlagret. Efter denna sträcka når inte schaktet längre ned till opåverkade nivåer.

Sträcka 13

Ej övervakad.

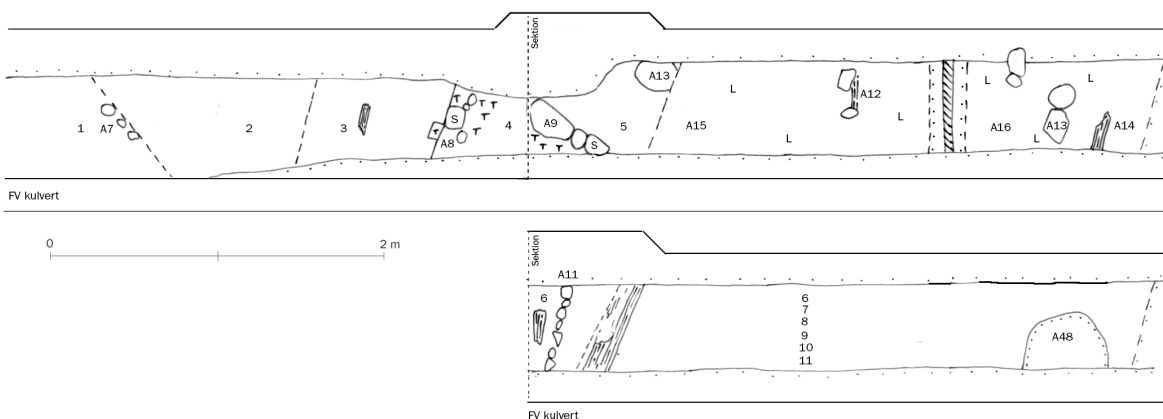
Sträcka 14 och 15

Under ca 0,8 meter rescenta fyllnadsmassor framkom kulturlager i flera stratigrafiskt urskiljbara skikt. Kulturlager och konstruktioner dokumenterades i plan, (fig 13). Inom sträcka 14 framkom lämningar från två, möjligen flera, byggnader. Ett spisröse framkom, A8, vilket ingått i en byggnad, möjligen ett boningshus. Vidare framkom sten och träsyllar efter minst en byggnad, A10 och A11. Även två lerlager som tolkades som lergolv påträffades, A15 och A16 men dessa kunde inte med säkerhet knytas till någon av de ovanstående konstruktionerna. Det totala schaktdjupet uppgick inom sträcka 15 till 1,6 meter utan att opåverkad lera påträffades.

Figur 12. Sektion 3 från söder.

1. Brun humös grusblandad lera med träflis, bark och djurben.
2. Ljust gråbrun, något lerblandad sand.
3. Brungrå sandblandad lera med enstaka kullersten.
4. Brungrå något humös lera med rikligt av tegelbitar och en del djurben.
5. Brunt humöst sandblandat grus.
6. Nedgrävning för VA.
7. Nedgrävning för FV kulvert.
8. Moderna fyllnadsmassor.
9. Asfalt.

Figur 13. Plan delsträcka 14 och 15, nivå 1 och 2.

1. Ljus gråbrun något lerblandad sand, samma som L4 (figur 12). 2. Brandlager. 3. Mörkbrun gödselblandad lera med enstaka obrända trärester. 4. Raseringslager med mycket rikligt av tegelkross. 5. Ljus gråbrun något lerblandad sand, samma som L4 (figur 12). Överlagras av A15. 6. Ljus gråbrun något lerblandad sand, samma som L4 (figur 12). 7. Brandlager av svart sotig och något grusig lera med rikligt av kol, inslag av bränd torv, aska och tegelflis. 8. Brun humös homogen lera. 9. Grå lera med inslag av träflis. 10. Träflislager, ca 0,02 m tjockt. 11. Brun sand och gödselblandad lera med djurben, träflis och enstaka stenar, ca 0,15 m tjockt.

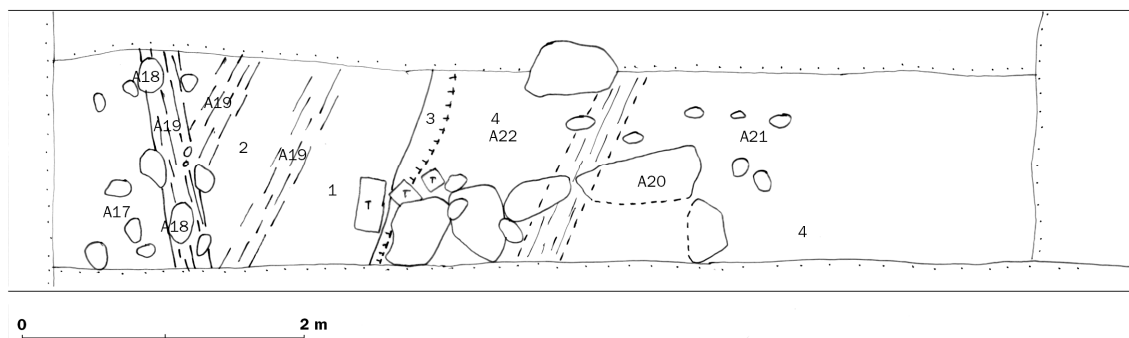
Sträcka 16

Schaktet helt stört inom denna sträcka. Schaktdjup 1,5- 1,8 meter. Brett stråk med ledningar i fastighetsgränsen samt äldre dagvattenbrunn i schaktet.

Sträcka 17

Inom schaktet framkom lämningar från bebyggelse i två stratigrafiskt urskiljbara nivåer. Den övre nivån utgjordes av en gles stenläggning lagd i blålera, A 17 och en angränsande stenfylld nedgrävning, möjligen en syll, A18, diagonalt mot schaktets riktning. Stenarna i syllen var dock endast ca 0,2-0,4 meter stora. I anslutning till och ovan A18 påträffades en bränd stock i samma riktning samt ett par brända plankor i olika riktning, A19. Detta tolkades som de möjliga resterna efter en byggnad och då troligast en enklare ekonomibyggnad med tanke på syllens och träets ringa dimensioner.

Under dessa lämningar framkom ett raseringslager, A22, varunder ytterligare en stenläggning, A21 och hörnet av ännu en syllstensgrund, A20, framkom. Även A20 var diagonal mot schaktet och syllen utgjordes av 0,4-0,6 meter stora stenar med flat ovansida. Byggnaden fortsatte utanför schaktet åt väster och endast dess nordöstligaste hörn påträffades i schaktet. Schaktdjupet inom sträcka 17 var 1,6 meter utan att opåverkad lera påträffades.

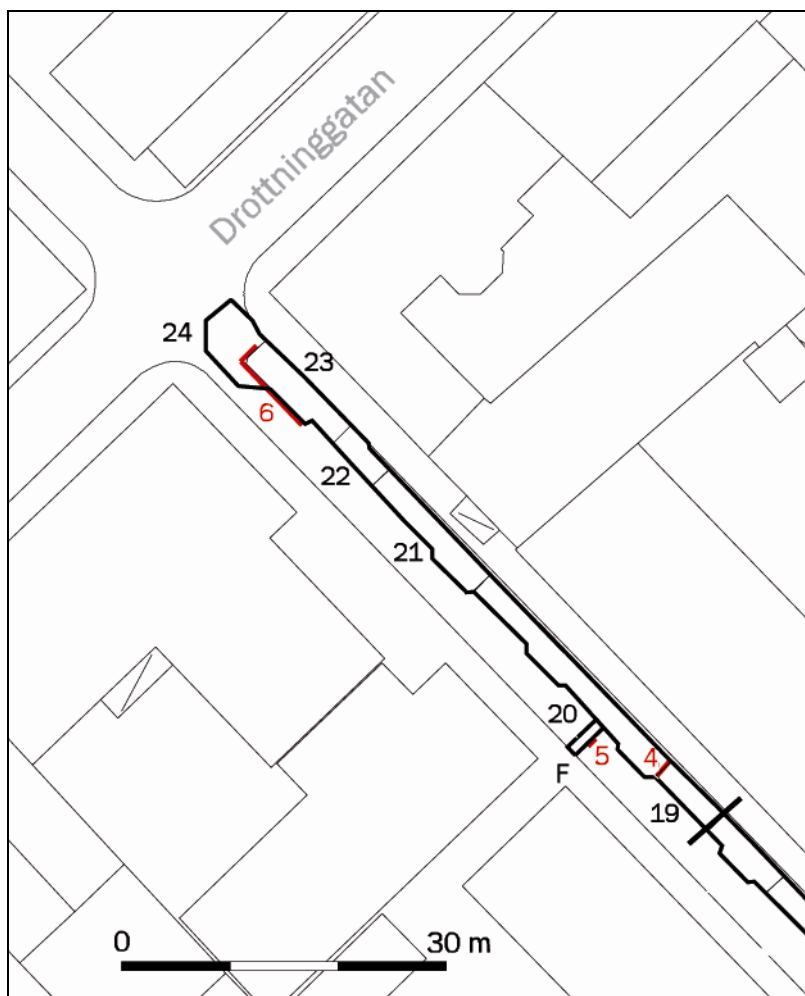
Figur 14. Plan delsträcka 17.

1. Gråbrun heterogen gödselblandad lera. Inslag av tegelflis.
2. Omkring 0,1 meter tjockt kulturlager av brunsvart gödselblandad lera med rikligt av dåligt bevarat trä med fiberstruktur i yta. Troligen tillhörande A19. Rikligt av ben, trä och tegelflis i lagret, inslag av sand.
3. Homogen påförd blålera, ca 0,1 m tjockt. Möjligen lergolv sammanhörande med A18 och A19 men saknar koppling. Överlagras av 4 (A22) och A20.
4. Raseringslager med rikligt av träflis. Se beskrivning av A22. Överlagras 3 och A21.

Sträcka 18

Denna sträcka var helt störd av nedgrävningar för bland annat en äldre fjärrvärmekammare med anslutande servisledningar. Inga observationer.

Etapp 3

Figur 15. (T. V.) Översikt av etapp 3. 19-24 = Nedan beskrivna delsträckor. F = övervakade servisanslutning. Sektioner har markerats med röda streck och siffror.

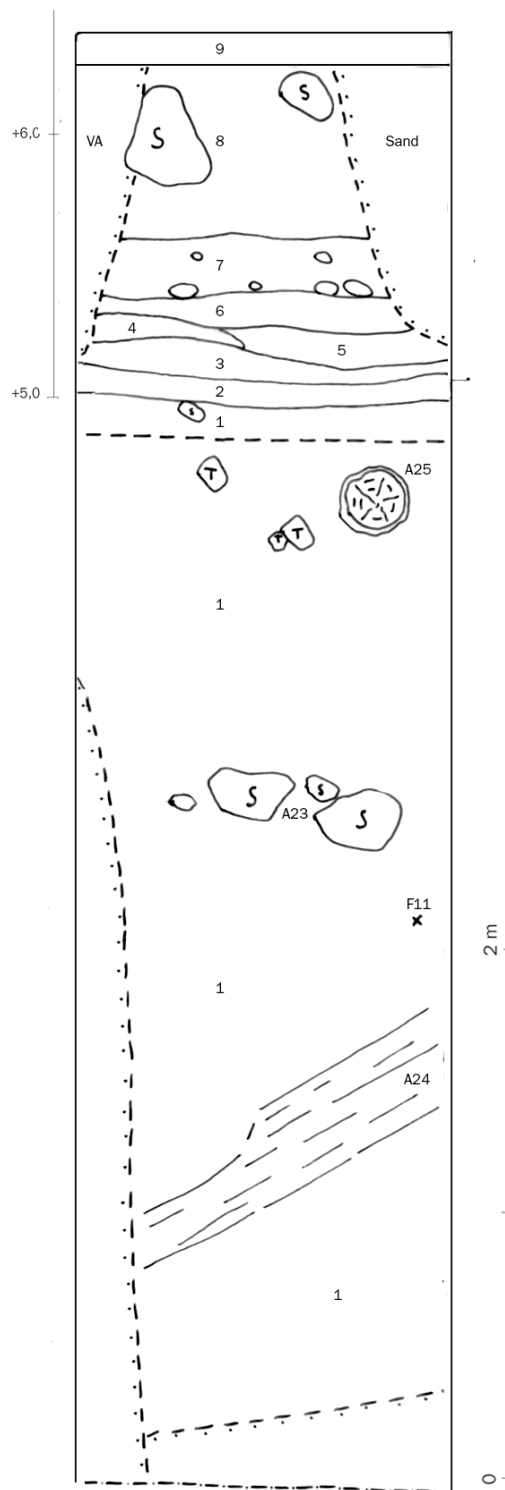
Sträcka 19

Under ca 0,8 meter tjocka fyllnadslager framkom kulturlager och konstruktioner i flera stratigrafiskt åtskilda skikt (fig 16). Kulturlagren dominerades av gödselblandade lerlager med träflis. Tre anläggningar framkom i ett mäktigt kulturlager som upptog botten i hela schaktet. Kulturlagret genomgrävdes inte i sin helhet och ingen opåverkad marknivå framkom. Kulturlagret mätte ca 0,6 meter i tjocklek innan schaktningen avslutades. I lagret, L1 i sektion 3, framkom en möjlig syllstensrad (A23) och löst liggande trä utan tydlig funktion och riktning (A24 och A25) omkring 1,5 meter under modern gatunivå.

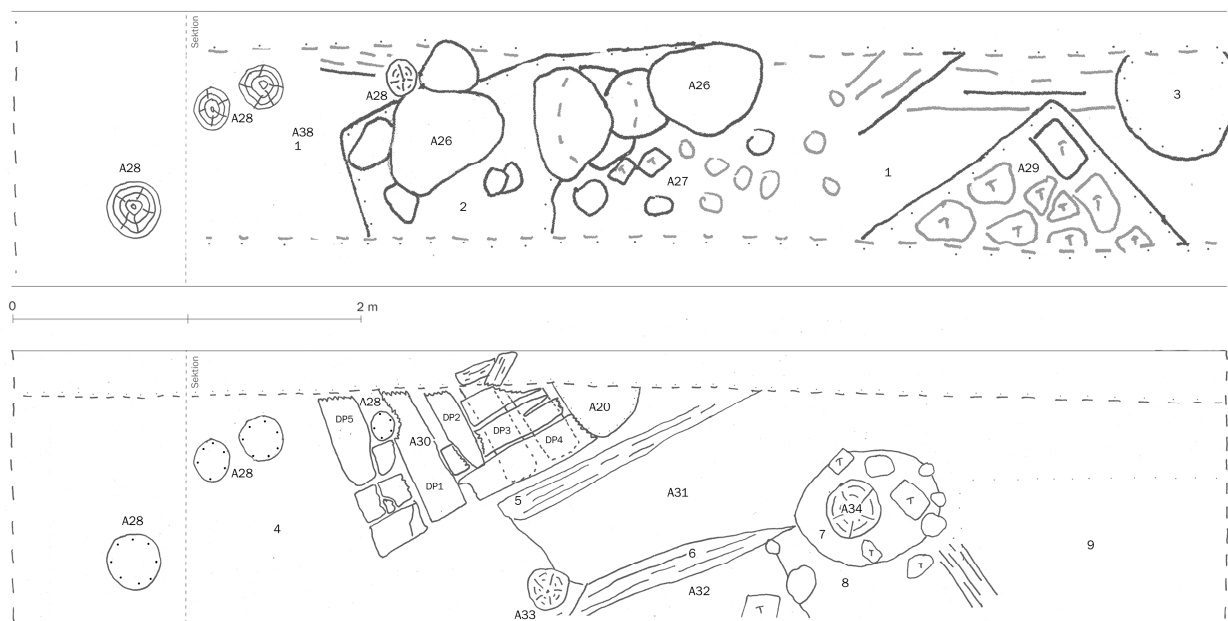
Figur 16. (T.H) Plan delsträcka 19 och sektion 4.
 1. Svart gödselblandad lera med rikligt av träflis, inslag av tegelkross och små stenar. 2. Sand och grusblandad lera med träflis. 3. Svart kompakt gödselblandad lera med rikligt av kol, sot och träflis. Inslag av ren blågrå lera. 4. Ljus brungrå lera med inslag av sandlinser och träflis. Enstaka tegelflis. Raseringslager? 5. Ljus brunröd lera med rikligt av tegelkross. Raseringslager. 6. Mörk gråsvart lera med inslag av gödsel och tegelflis. Rikligt av djurben. Inslag av fönsterglas. 7. Grus och sandblandad lera med rikligt av små stenar, ca 0,1 m diameter. Mot botten tilltagande mängd sten, möjlig stenläggning/gata. Fynd av fönsterglas. 8. Modernt fyllnadslager. 9. Asphalt.

Sträcka 20

Inom sträcka 20 framkom ett antal konstruktioner tillhörande minst två bebyggelsefaser. På nivåer omkring 1 meter under markytan framkom en stensyll, A 26 med intilliggande stenläggning, A27, som tolkades som ett golv i en byggnad (hus 8). Under stenläggningen framkom även ett äldre tegelfundament, A29, troligen ett spisfundament vilket visar på ombyggnationer av hus 8 skett under dess brukning. Riktningen var diagonal mot schaktet och byggnaden bedömdes därför tillhöra den oreglerade bebyggelsen i området före 1600-talets mitt.

Figur 17. Dokumentation av A30. Foto: Bengt Backlund, Upplandsmuseet.

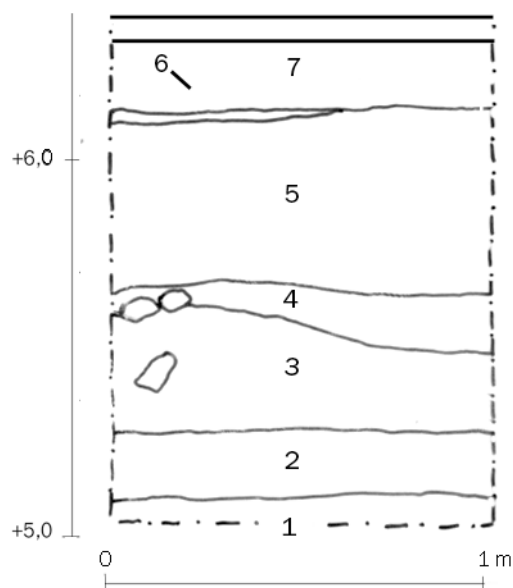
Figur 18. Plan delsträcka 20.

1. Raseringslager, samma som A38. 2. Ljust grovt grus och sand med rikligt av små stenar, fyllning i nedgrävning. 3. Fyllning av gulröd finkornig homogen sjösand under lyft sten, troligen ur A26. 4. Svart gödselblandad lera med rikligt av träflis och inslag av tegelkross. 5. Förkolnat trä. 6. Förkolnat trä. 7. Sandblandad lera med rikligt av tegelkross och sten, ca 0,1 m diameter. 8. Svart gödselblandad lera med rikligt av träflis och inslag av tegelkross. 9. Omrörda kulturlager, med rikligt av grus.

Under lämningarna från hus 8 framkom även lämningar av ytterligare två stratigrafiskt åtskilda äldre byggnader på samma plats, hus 9 och hus 10. Hus 9 utgjordes endast av ett plankgolv, A30, vilande på rundtimmer med trolig datering till 1582 (se Linderson 2006). Hus 10 utgjordes av ett lergolv, A32 och två stående stolpar, A33 och A34. A34 som var en mycket kraftig hörnstolpe har dendrokronologiskt daterats till 1341/1342 (Linderson 2006). De båda byggnaderna avskiljdes av ett raseringslager, A31, se plan nedan, och det är mycket svårt att avgöra om de varit i bruk vid samma tidpunkt. Den sena dateringen av hus 9 och även det efterföljande oreglerade hus 8 gör gällande att denna del av Trädgårdsgatan sannolikt inte ingått i Slottsträdgården.

Servis F

En servis anslutande till befintlig fjärrvärme grävdes väster om den huvudsakliga schaktdragningen till anslutande fastigheter. I Schaktet framkom i trottoarmarken en liten remsa bevarad kulturlager som dokumenterades i sektion.

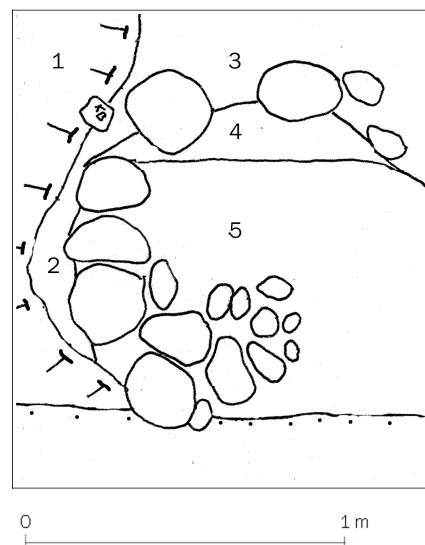

Figur 19. Sektion 5 från öster.

1. Homogen blågrå lera med humösa inslag.
2. Humusblandad lera med inslag av tegelkross och kol.
3. Brungrå sandig lera med inslag av tegelkross, inslag av små stenar, djurben och kol. Fynd av fragment av pipleredekorerat rödgods och fajans.
4. Homogen sandfyllning runt äldre ledning.
5. Humusblandad lera, omrörda kulturlager.
6. Fiberduk.
7. Fyllnadslager av grus och stenkross.

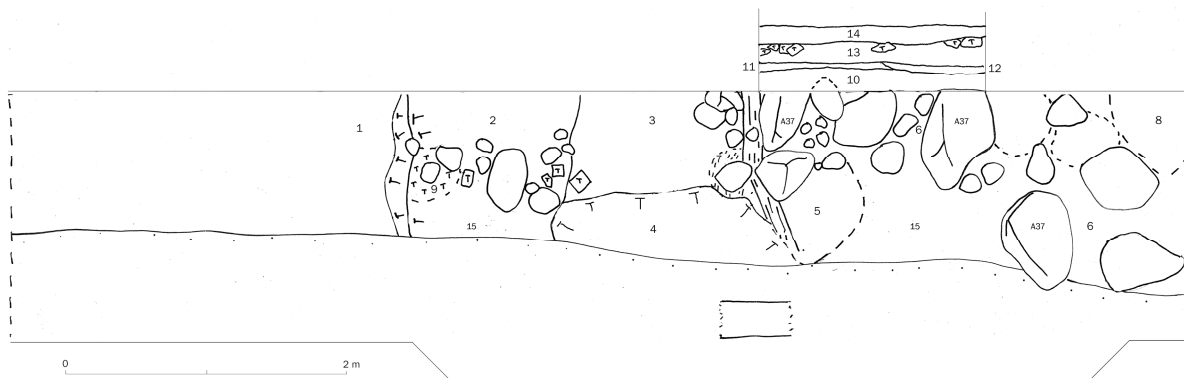
Sträcka 21

Inom sträcka 21 framkom en stenkonstruktion, A 36, som tolkades som en latrin eller avfallsgrop. A36 utgjordes av en cirkulär stenkrets med en stenfri fördjupning, ca 0,8 meter i diameter, i mitten. Gropen var fylld med gödselblandad lera och det tolkades som om en tunna eller liknande varit placerad innanför kretsen av stenar och i vilken avfall dumpats. Under denna nivå framkom en fragmentarisk stenläggning, A35, som tolkades som en äldre stenlagd gata. A 35 var bevarad till en största bredd om 4,2 meter och riktningen var diagonal mot schaktet. I anslutning till gatan och på en något lägre nivå framkom i en djupare schaktad svetsgrop en stengrund, A37, efter en byggnad, hus 11. Stenarna var mellan 0,5 och 1,2 meter i diameter och anlagda i en nedgrävning. Lagerbilden tolkades som om hus 11 möjligen haft en enklare källare med något sänkt golvnivå. Ett lager av påfört grus väster om A37 tycktes kunna indikera detta och byggnadens golvnivå ska då ha legat mellan 0,1 och 0,3 meter lägre än omgivande mark och haft en avsatts innanför en öppning i muren vid 3 (fig 21). Invid den tänkta ingången påträffades även liggande fragment av till största delen nedbrutet trä.

Figur 20. A36. 1. Sand och grusblandad lera med djurben, kol och sot. 2. Homogen gulbrun finkornig sandfyllning i nedgrävning. 3. Grus och sanblandad lera med strimmor av homogen blålera. 4. Homogen påförd blålera. 5. Mörk brunsvart sandig lera med rikligt av gödsel och homogena gödselstråk, inslag av tegelkross, träflis och djurben.

Dessa tolkades som möjliga rester efter en stödjande konstruktion, möjligen vägg, i sidan av nedgången till den lägre liggande delen. Ett större fragment av bättre bevarat trä, troligen en sågad plank, påträffades tillsammans med de nedbrutna delarna och skickades för dendrokronologisk analys. Analysen visade att trädet troligen fällts omkring 1370 (Linderson, rapport 2006:18).

Figur 21. Plan över den nedre nivån av de påträffade lämningarna inom sträcka 21.

1. Gödselblandad lera med träflis, inslag av tegelkross och rikligt av djurben.
2. Gödselblandad lera med träflis, rikligt av tegelkross och inslag av djurben.
3. Brunröd svart kompakt lera med rikligt av träflis, inslag av tegelkross och kalkbruk. Trampad yta med mikrostruktur och hård komponentfragmentering. Överlagras av ett 0,02 m tunt ljust sandigt lager med rikligt av kalkbruk
- 4/15. Grå lucker kulturlagerblandat grus och sand med rikligt av små stenar, Lagret var vid område 4 omkring 0,1 meter tjockt innan ett lager mycket likt 1 framkom. 4 tolkades tillsammans med provgroppen 5 och lagret 15 som en avsats invändigt innanför det trampade lagret 3. Avgränsas av trärester i söder.
5. Provgrop för bedömning av tjocklek av lager 4/15. Lager 4/15 var här ca 0,3 m tjockt och var under gödselblandad lera med träflis, tegelkross och djurben framkom. Undre lagret mycket likt lager 1.
6. Grå lucker kulturlagerblandat grus och sand med rikligt av små stenar och inslag av tegelkross.
7. Koncentration av träflis, vid genomgrävning sammankopplade med de angränsande träresterna av tre plankor i kanten på 3 och 4.
8. Gödselblandad lera med träflis, inslag av tegelkross och rikligt av djurben.
9. Koncentration av tegelkross och kalkbruk.

Sektion 5:

10. Som lager 3.
11. Grått grovkornigt grus och sand, påfört.
12. Homogen gödselblandad lera,
13. Raseringslager av svart sot och kolbemängd lera med rikligt av tegelkross, träflis och inslag av kalkbruk.
14. Sand och grus med rikligt av små stenar, inslag av tegelkross och träflis, möjligen äldre vägbeläggning. Samma nivå som A35.

Sträcka 22

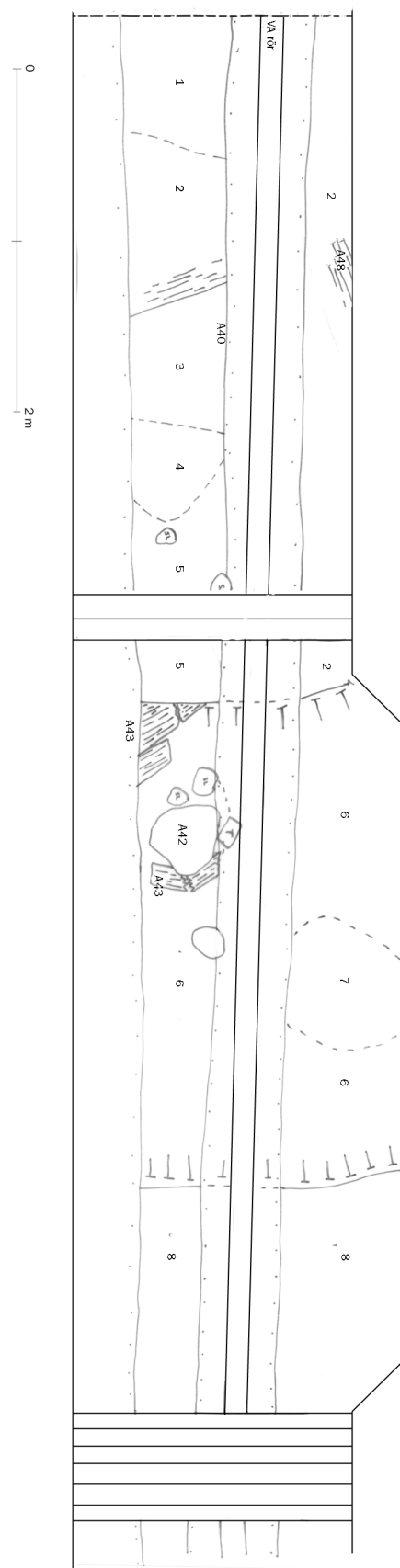
Inom sträcka 22 framkom endast en smal strimma av bevarade kulturlager utmed schaktets västra sida. Kulturlagret bestod här av sandblandad lera med inslag av kol och tegelkross. Centralt på sträckan framkom en koncentration av trasiga tegelstenar och murbruk vilket tolkades som ett raseringslager från närliggande bebyggelse.

Sträcka 23

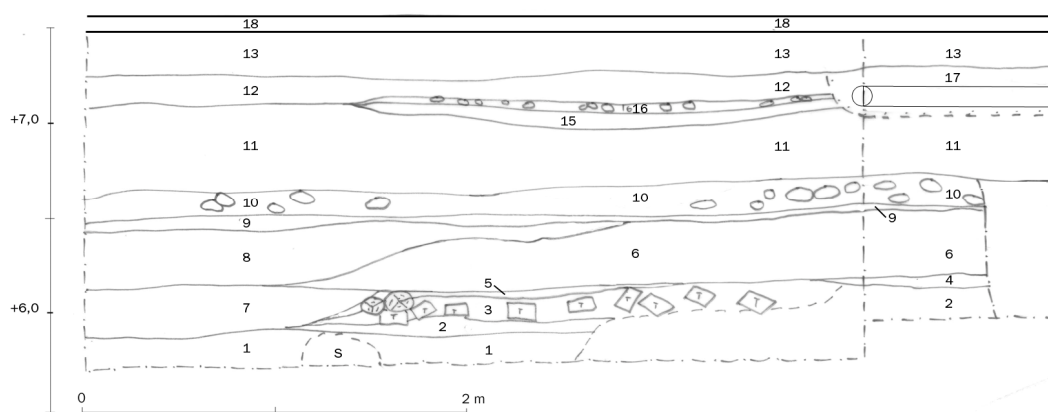
Inom sträcka 23 framkom bevarade kulturlager på båda sidor om en äldre VA-dragning centralt i schaktet. Lämningar av konstruktioner dokumenterades endast i schaktets botten. Konstruktionerna överlagrades av ett heltäckande lager med rikligt av stora kolstycken och enstaka slaggklumpar och järnfragment (A41). Det tolkades som om dessa ytomfattande och kolrika lager var utkastlager från den smedja som undersöktes inom en till schaktet angränsande fastighet 1987 (Mogren 1996, se tidigare undersökningar ovan). Smedjan ska enligt 1987 års undersökningsresultat ha varit uppförd under 1500-talets början och upphöra vid trädgårdens anläggande under 1540-talet. Smedjan ska även ha överlagrat äldre bostadsbebyggelse som troligen uppfördes under 1400-talets senare del (Mogren 1996:19f). Även här överlagrade lämningar från smedjan en äldre bebyggelse. Spåren av bebyggelse utgjordes endast av ett mycket fragmentariskt trägolv (A43) och en stensyll (A42) efter vad som tolkades som en byggnad, kallad hus 12.

Figur 22. Plan delsträcka 23.

1. Svart gödselblandad lera med rikligt av träflis, fragmenterat kol och tegelkross. Inslag av småsten och djurben.
2. A41, kompakt lager av stora bitar träkol och lera, inslag av kalkbruk och sandlinser, Tjocklek 0,1 – 0,25. Enstaka djurben, jämfragment och slaggklumpar.
3. Homogen finkornig sand med enstaka koppardroppar. Avgränsas av trärester i nordväst. Överlagras av lager 2.
4. Samma som lager 2 men med inslag av koppardroppar. Överlagras 3.
5. Som 2 (A41), med ökat inslag av sand och bränd torv.
6. A43, mycket likt 2 (A41) men mer fragmenterat kol.
7. Homogent rödbrunt finkornigt grus. Överlagras av 6.
8. Svart kolblandad lera med rikligt av tegelkross. Raseringslager 5.

I anslutning till byggnaden framkom ett lager med mycket finkornig homogen och ljus sand (lager 3, figur 22) som avgränsades i söder av en fragmentarisk träkonstruktion. I lagret påträffades slagglignande klumpar av sand med kopparutfällning samt ett antal dropputfällningar av kopparlegering. Fyndet tolkades därför trots sitt fragmentariska skick som resterna efter en gjutlåda för bronsgjutning. Liknade konstruktioner har påträffats i kvarteren Pantern och Örtedalen i Uppsala (Anund m.fl 1992 och Kjellberg 2005). Lådkonstruktionen kunde inte till fullo avgränsas vid undersökningen då den till dels låg utanför schaktet och dels var skadad av det äldre VA schaktet. De delar av konstruktionen som framkom inom schaktet kunde bevaras under den nya fjärrvärmekulverten och genomrövades därför inte. Ett fynd, F18 påträffades i konstruktionen.

Figur 23. Sektion 6, delsträcka 23.

1. A43. Svart gödselblandad lera med rikligt av träflis, fragmenterat kol och tegelkross. Inslag av småsten och djurben. Liknar A41 men betydligt mer fragmenterat kol.
2. Kalkbruksblandad sand och lera med rikligt av tegelkross.
3. Svart sand och grusblandad lera med rikligt av tegelkross och tegelsten. Raseringslager.
4. Homogent brunrött grovkornigt grus med småsten och tegelkross. Rikligt av slagg.
5. Som 4, med inslag av träflis.
6. Kompakt lager av stora bitar träkol och lera, inslag av kalkbruk och sandlinser. Mycket likt A41, men med större bitar kol, hela rundträn synliga.
7. Hårt fragmenterad träkol med lera och slagg. Liknar A43.
8. Brungrå omrörd lera med rikligt av träkol och inslag av tegelkross. Mycket lik A41.
9. Lager av homogen gulbrun finkornig sand. Sättsand till A45.
10. A 45. Gata. Sand och grus med rikligt av stenar 0,1 – 0,15 m diameter.
11. Lerblandat grus ,med rikligt av småsten. Fyllnadslager.
12. Finkornig homogen rödbrun sand, fyllnadsmassor.
13. Bärlager av sten och bergkross.
14. Lerblandat brungrått grus med inslag av träkol, kompakt med mikrostrukturer. Trampad yta, äldre markyta?
15. A46. Finkornig sand och grus med rikligt av små stenar. Rätvinklig mot schaktet, reglerad?
16. Modern sandfyllning runt PVC-rör för kablar.
17. Asfalt.

Sträcka 24

Sträcka 24 utgjorde i egentlig mening en utvidgning av sträcka 23. Utvidgningen gjordes i syfte att anlägga en så kallad lyra för expansion och avkylning av fjärrvärmeledningen. Sträcka 24 grävdes ca 2 veckor efter sträcka 23 hade avslutats. Lyran kom att delvis anläggas ett stycke ut i Drottninggatan vilket oundvikligen skulle komma att medföra trafikstörningar på denna idag mycket trafikerade gata. För att minimera schaktningarnas inverkan på trafiken i området gjordes denna under stor brådska nattetid utan föregående information om tidpunkt. Utvidgningen skedde härav utan arkeologisk medverkan och schaktet kunde endast kontrolleras efteråt och var då redan delvis återfyllt och övertäckt med plåtar. Schaktet hade synbarligen till stor del anlagts ovan det sedan tidigare dokumenterade schaktet för VA- ledningar som funnits väster om schaktet utmed hela sträckan. Det kunde dock konstateras att även kulturlager påverkats av schaktningen och att dessa till karaktären var liknande de kolrika lager som dokumenterats i sträcka 23 och sannolikt utgjort delar av samma konstruktioner.

Föremålsfynd

Sammanlagt tillvaratogs 19 föremålsfynd vid fältarbetet. Av dessa har ett mindre antal kunnat dateras närmare.

Sammanlagt 5 poster utgörs av keramik. (F4-6, 10 och 15) Samtliga keramikposter är av yngre rödgoods, BII:4, och utgörs av relativt små fragment. Keramiken har inte kunnat dateras närmare än att den är av eftermedeltida karaktär, mest troligt efter 1600. Troligen skall den tillvaratagna keramiken i samtliga fall kopplas till aktiviteter efter det att slottsträdgården upphört och området ånyo nyttjas för bebyggelse. Även ett fynd av en sko med rakt avskuret tåparti i A38, F14, kan föras till bebyggelsen efter 1600-talets reglering. Bland övriga föremålsfynd kan nämnas ett litet sfäriskt hänglås, F8, från A22. Inom samma anläggning påträffades även fönsterglas, F7, som indikerar att även detta bör dateras till bebyggelsen efter 1600-talets reglering.

Undersökningens enda med säkerhet daterbara medeltida föremål är en ändskiva till en sammansatt dubbelkam som hittades i bottenlagret inom sträcka 19. Ändskivan är odekorerad och av typ 6a enligt Broberg & Hasselmos typindelning vilken vanligen dateras till sent 1300-tal eller 1400-tal i Uppsala (Broberg & Hasselmo 1981:79ff). I samma lager påträffades även en tunn odekorerad men glättad benskiva som möjligen kan indikera att någon form av ben eller hornhantverk förekommit i anslutning. Till samma lager hör även ett litet fragment av en malsten av medeltida typ.

Till de i övrigt hantverksrelaterade föremålsfynden hör tre fynd av järnslag, samtliga fragment av bottenkällor. Två av dessa, F16 och 17, kommer från vad som tolkades som utkastlager från en smedja, A41. Ett fynd, F18, påträffades i anslutning till en äldre gjutlåda, A40, men kan möjligen även den föras till aktiviteterna i A41. Från själva den tolkade gjutlådan, A40, tillvaratogs endast ett större fragment förslaggad sand med kopparutfällningar. De i A40 förekommande dropparna av kopparlegering var allt för sönderfallande för att kunna tas tillvara.

Figur 24. Fnr 8, ett litet sfäriskt hänglås, efter konservering utförd av Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna. Foto: Bengt Backlund, Upplandsmuseet.

Analys

Inga naturvetenskapliga analyser utöver dendrokronologi för datering av enskilda konstruktioner utfördes under schaktningsövervakningen i Trädgårdsgatan.

Dendrokronologi

Sammanlagt insamlades nio prover för datering med dendrokronologi under fältarbetet. Proverna sändes till Hans Linderson vid Nationella laboratoriet för vedanatomi och dendrokronologi vid Lunds universitet för vidare bedömning och analys. Åtta prover gick till vidare analys efter Lindersons bedömning. Av dessa åtta kunde endast två prov med relativ säkerhet dateras. Dessa är dendro nr 57271 och 57272 (fig 24).

Dendro 57272 togs ur liggande trä i anslutning till vad som tokades som en ingång till hus 11, sträcka 21. Provet kunde dateras till som tidigast år 1360 men mer troligt avverkades trädet på 1370-talet (Linderson, rapport 2006:18)

Dendro 57271 togs ur den kraftiga stolpen A34, i hus 10, och kunde dateras till vinterhalvåret 1341/1342 (Linderson, rapport 2006:18). Hus nr 11 kan därför tidigast vara uppfört vid denna tidpunkt och stocken bara inga spår av att vara sekundärt använd.

Ingen exakt datering har kunnat erhållas från de sammanlagt fem prov (dendro nr 57266-57270) som inskickats från det tolkade golvet A30. Av de fem analyserade proverna har 57266, 57269 och 57270 sannolikt samma fällningsår. Fällningsåret har inte kunnat avgöras exakt men det mest troliga är att träden fällts vinterhalvåret 1582/1583. Samtliga 5 prov från A30 uppvisar klart asymmetrisk tillväxt, typisk för instabila ståndorter så som torvmarker, vilket tyder på att de vuxit på samma plats och som är den bidragande orsaken till svårigheterna i datering (Linderson, rapport 2006:18).

CATRAS Dendro nr:	Prov Nr :	Träd slag	Antal år	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv-året)	Trädets Egenålder uppskattn
57266	1	Tall	61	W, B	X	X	70-90
57267	2	Tall	38	W, B	Ej datering	-	70-90
57268	3	Tall	40	Nära W	Ej datering	-	70-100
57269	4	Tall	48	W, B	X	X	50-80
57270	5	Tall	37	W, B	X	X	40-60
57271	6	Tall	101	Sp-53, W	1341	V 1341/42	110-120
57272	7	Tall	64	Sp 34, ej W	1356	1370±10	130-170
57273	1Anr11	Tall	64	Nära W	Ej datering	-	120-140

Figur 26. Sammanställning av de analyserade proverna från Trädgårdsgatan. Utdrag ur Linderson 2006, Nationella laboratoriet för vedanatomi och dendrokronologi rapport 2006:18.

Diskussion och tolkningar

Schaktningsövervakningen i Trädgårdsgatan har visat på att bevarade kulturlager och konstruktioner från medeltid och tidigmodern tid finns inom större delen av gatusträckningen, från omkring 30 meter söder om Slottsgränd till schaktets avslutning i korsning med Drottninggatan. Med tanke på det mycket begränsade undersökningsområdet, ställvis endast omkring 0,6 meter breda strimmor av kulturlager, kan såväl antalet enskilda konstruktioner som tolkningar av dessa ifrågasättas. Detta gäller framförallt tolkningen av hus och andra större konstruktioner och i synnerhet vid tolkningen av sten och grusbelagda ytor som gator eller gränder. Dessa kan naturligtvis i flera fall utgöra rester av stenlagda gårdsmiljöer eller liknande. Här utgör därför framtida observationer i området ett värdefullt komplement. Bland de lämningar som framkom i schaktet påträffades ändå vad som tolkades som minst 12 möjliga huskonstruktioner och 9 troliga gatustumpar. Med detta sagt om vanskligheten i tolkningen av enskilda konstruktioner kan dokumentationen i Trädgårdsgatan ändå tillsammans med tidigare observationer sägas ge en generell god bild av bebyggelsen i området, särskilt sett över ett längre tidsavsnitt och kan sammanfattas i det följande:

- Bebyggelse av urban karaktär tycks, åtminstone ställvis, ha förekommit från området strax söder om Slottsgränd fram till Drottninggatan från och med 1300-talets sista decennier eller början av 1400-talet. Bebyggelsen tätnar ju närmare Drottninggatan och stadens centrala delar man kommer.
- Området söder om Slottsgränd har troligen nyttjats för bete eller odlingsmark helt nära stadsbebyggelsen lång fram i tiden, åtminstone fram till regleringen vid 1600-talets mitt. Även denna iakttagelse gjordes vid de tidigare undersökningarna i Trädgårdsgatan 1988-1989 (jmf Roslund-Forenius 1995:14).
- Dateringarna av den äldsta bebyggelseetableringen stämmer med tidigare iakttagelser i området. Vid de närliggande och ytmässigt avsevärt större undersökningarna i kvarteret Trädgården 1993-95 antogs en etablering av bebyggelsen skett redan under 1300-talets första hälft (Anund et. al. 1996:58 ff).
- Indikationer på senmedeltida hantverk förekommer bland bebyggelsen. Särskilt de lager, konstruktioner och fynd som tolkats sammanhöra med den tidigare undersökta smedjan i kvarteret Trädgården är här av intresse (jmf Mogren 1996). Förutom smide finns nu indikationer av gjuteriverksamhet i ett möjligen äldre skede.
- Spår av bebyggelse och andra aktiviteter från från senare delen av 1400-talet och 1500-talet saknas i stora delar av schaktet. En bild som även den iakttagits vid flera tidigare undersökningar (jmf Anegård et. al 1997, Anund 1996) och som antagits höra samman med slottsträdgårdens anläggande. Spår av slottsträdgården liknande de som iakttagits i vid de tidigare VA-

schaktningarna i Trädgårdsgatan (jmf Roslund- Forenius 1995) påträffades inte vid undersökningarna 2006. Här utgjorde de övre lagren i hög grad av påfört grus och åsmaterial med relativt ringa inslag av matjord. Detta tolkades som om Trädgårdsgatans östra del, som nu undersöktes, i högre grad än den omedelbart väster om schaktet liggande VA -ledningen sammanfaller med den gata som avgränsade Slottsträdgården i öster (jmf fig 2). Ett undantag utgör dock golvet i hus 9, som dendrokronologiskt givits en möjlig datering till 1582-83 och således är samtida med Slottsträdgårdens brukning. Konstruktionens närhet till den medeltida A34, hus 10, tolkas därtill som om de båda varit i bruk samtidigt. Det bör dock understrykas att A30 till karaktären är av helt annan kvalitet än A34 och av betydligt sämre virke och hantverksskunnande. Inga spår av att virket i A30 skulle vara sekundärt använt påträffades heller. De båda konstruktionerna återspeglar sannolikt två olika användarsammanhang där A30 tolkas som ett enklare uthus som tillhört bebyggelse som inte påverkats i högre grad av närheten till Slottsträdgården.

- Spår från mitten av 1600-talet och ett stycke in på 1700-talet finns i högre grad än föregående period närvarande i de undersökta lämningarna. Drottning Christina ger då staden den mark som tidigare tillhört Slottsträdgården för att nyttjas som kompensation till de tomtägare som på grund av stadens reglering måste lämna sina tomter i andra delar av staden. Inga direkta konstruktioner, med undantag för vissa gatusträckningar, har med större säkerhet kunnat knytas till denna period vilket sannolikt beror på att dagens Trädgårdsgata till stora delar följer den redan vid regleringen utlagda gatubilden. Indirekta ej tillvaratagna fynd, så som fragmentarisk keramik och fönsterglas, visar på att det troligen varit området närmast Drottninggatan som ånyo tagits i bruk först. Därefter har bebyggelsen spridit sig söderut ned till Slottsgränd. Från Slottsgränd skulle det i stort sett dröja till de byggnader som än idag karaktäriserar denna del av staden uppfördes innan bebyggelsen nådde ända ned till Svandammen.

Sammanfattning

Upplandsmuseet har i samband med schaktningar för ny fjärrvärme i Trädgårdsgatan utfört en arkeologisk schaktningsövervakning. Schaktningsövervakningen har visat på att bevarade kulturlager och konstruktioner från medeltid och tidigmodern tid finns inom den övervakade sträckan. Kulturlager och konstruktioner påträffades från omkring 30 meter söder om Slottsgränd till schaktets avslutning i korsning med Drottninggatan. Sammanlagt grävdes ca 300 meter schakt. Inom sträckan dokumenterades lämningar av minst 12 byggnader och flera äldre stenläggningar eller gatusträckningar. Fyllnadsmassornas mäktighet uppgick till mellan 0,5 – 0,8 meter och den dokumenterade kulturlagertjockleken varierade mellan 0,2 – 1,5 meter. Sammanlagt tillvaratogs 19 fynd.

Referenser

Arkiv

Upplandsmuseets (UM) topografiska arkiv

Litteratur samt otryckta rapporter

Anund, J, Carlsson, R & Roslund-Forenius, Y. 1996. En bortglömd medeltida stadsdel i Uppsala. Arkeologiska bidrag till den äldsta historien i området mellan åsen och Fyrisån. I årsboken Uppland 1996. Uppsala.

Anund, J. Bergqvist, U. Bäck, M & Pettersson, K. 1992. A medieval couldron-foundry-craftsmanship and Craftsmen in Pantern, Uppsala. I Rescue and Research – reflections of society in Sweden 700-1700. Riksantikvarieämbetet arkeologiska undersökningar skrifter 2. (red. Ersgård, L). Stockholm.

Arnegård, A, Carlsson, R & Ros, J. 1997. En återupptäckt del av det medeltida Uppsala- En arkeologisk undersökning i kvarteret Trädgården. UV Uppsala rapport 1997:59. Uppsala.

Broberg, B & Hasselmo, M. 1981. Kermaik kammar och skor från 7 medeltida städer. Fyndstudie. Medeltidsstaden 30. Stockholm.

Francki, K. 1988. Uppsala slotts trädgårdar. Examensarbete 1988, Institutionen för landskapsplanering, SLU, Alnarp. Uppsala.

Kjellberg, J. 2005. Kvarteret Örtedalen. Gjuteri odling och bebyggelse i Uppsalas utkant. Upplandsmuseet rapport 2005:14. Uppsala

Linderson, H. 2006. Rapport 2006:18. Nationella laboratoriet för vedanatomi och dendrokronologi

Mogren, M. 1996. En liten smedja i ett hörn av Trädgården. UV Uppsala rapport 1996:51. Uppsala.

Redin, L. 1976. Uppsala. Medeltidsstaden 3. RAÄ/SHM Rapport. Göteborg.

Roslund-Forenius, Y. 1995. Kaniken. UV Uppsala rapport 1995:14. Uppsala.

Roslund-Forenius, Y. 1996. Kulturlager mellan åsen och ån. UV Uppsala rapport 1996:21. Uppsala.

Stadsbildens framtid: om konstnärligt och historiskt värdefull bebyggelse i Uppsala: 1964. Utredning utförd på stadsfullmäktiges uppdrag. Stockholm.

Syse, B. 1988. Arkeologisk förundersökning och schaktningsövervakning. Kv Kaniken nr 5, Uppsala, Uppland. Riksantikvarieämbetet rapport dnr 1766/88.

Syse, B. 1994. Kaniken. UV Uppsala rapport 1994:36. Uppsala.

Syse, B. 1998a. Trädgårdsgatan. Fjärrvärme i Trädgårdsgatan och kvarteret Munken. UM Rapport 1998:04. Uppsala.

Syse, B. 1998b. Slottsgränd. VA-arbeten i Slottsgränd. UM Rapport 1998:03. Uppsala.

Administrativa uppgifter

Plats: Trädgårdsgatan sträckan Munkgatan – Drottninggatan

RAÄ nr: 88, Uppsala stad

Fornlämningstyp: Kulturlager

Undersökningstyp: Schaktningsövervakning

Orsak till undersökningen: Byte av fjärrvärme

Undersökningsperiod: 2006-06-13 – 2006-10-04

Höjdsystem: R H 2000

Arkeologisk personal, Upplandsmuseet: Joakim Kjellberg (projektledare), Anna

Ölund, Linda Qviström och Bent Syse

Upplandsmuseets dnr: 839/06

Upplandsmuseets projektnummer: 8198

Beställare: Uppsala kommun

Länsstyrelsens dnr: 431-6841-06

Länsstyrelsens beslutsdatum: 2005-05-16

Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv.

Fynd: 19 fyndposter registrerades, 18 sparades. Fynden förvaras i Upplandsmuseets föremålsarkiv.

Inv nr: UM39729

Bilaga 1 – Fyndlista

Fnr	Sträcka	Lager/ Anr	Sakord	Material	Typ	Antal/antal fragment	Frag grad	Vikt (g)	Anmärkning/ beskrivning
1	17	-	Skål	Keramik	BII:4	1/1	f	22	Gulvit kornig blyglasyr. 1500-1650-tal. Rensfynd, "övre raseringslager"? (Påse F1)
2	19	1	Kvarnsten	Bergart		1/1	f	20	Silvergrå skifferflisa.
3	19	1	Beslag	Järn		1/1	f	6	42 x 18 mm. Ett nithål. Konservering
4	21	A36	Gryta	Keramik	BII:4	1/3	f	28	Gulbrun blyglasyr med drejränder. 15-1600-tal
5	7	A4	Fat	Keramik	BII:4	1/1	f	4	Invändig vitdekor i form av koncentriska cirklar. Efter 1600.
6	17	A22	Kärl	Keramik	BII:4	1/1	f	2	Grönbrun kornig blyglasyr. efter 1500-tal
7	17	A22	Fönsterglas	Glas		2/2	f	2	Pestat
8	17	A22	Föremål, Lås?	Järn		1/1	f	12	Kraftigt korroderat sfäriskt hänglås. Konservering
9	5	A1	Sintrad lera	Bränd lera		1/1	f	8	I undre skikt
10	5	A1	Gryta	Keramik	BII:4	1/1	f	4	Gulbrun kornig blyglasyr med drejränder 15-1600-tal
11	19	1	Kam	Ben	Ändskiva	1/1	f	4	Typ 6a, Troligen 13-1400-tal
12	19	1	Beslag?	Ben	Dekor	1/2	f	2	Plan benskiva med ev. spår av bearbetning, glättning
13	20	A31	Spik/märta	Järn		1/1	f	6	Omböjd? Saknar huvud. Kastad.
14	20	A38	Sko	Läder	Sula	1/5	d	17	Sula i flera lager läder med rakt avskuret tåparti.
15	12	A36	Kruka/Gryta	Keramik	BII:4	1/1	f	14	Rödbrun blyglasyr, utkragad mynning
16	21	A41	Spik/Nagel	Järn		1/1	d	96	Platt huvud
17	23	A41	Slagg	Järn	Smidesskålla	3/3	f	1724	I utkastlager smedja
18	23	4	Slagg	Järn	Smidesskålla	1/1	F	1154	I utkastlager smedja, i mycket nära anslutning till A40, gutlåda.
19	23	A40	Förslaggad sand	Koppar	Smälta skålla?	på 1/2	F	570	I utkastlager smedja, i sand i gutlåda.

Bilaga 2 – Anläggningar

Anl nr	Etapp	Sträcka	Plan	Lager	Typ	Möh	Beskrivning / Tolkning
1	1	5	1	-	Gata, nr 1	3,93	Sand och gruslager med rikligt av stenar 0,1 m diameter, i två skikt. Nedre skiktet anlagt på rustbädd av kvistar och ris. Diagonalt mot schaktet.
2	2	7	2	1	Stenläggning/ Gata, nr 2	4,66	Fragmentarisk stenläggning av 0,1-0,2 m stora stenar, störd av sentida nedgrävning. Diagonalt mot schaktet.
3	2	7	2	-	Grund, Hus 1	4,41	Sandfylld nedgrävning med stora gråstenar i minst ett skift och enstaka tegelsten och murbruk i fyllning. I kant med A2 och troligen samma riktning. Under befintlig FV kulvert. Oreglerad bebyggelse.
4	2	7	2	4	Gata/Gränd, nr 3	4,76	Fragmentariskt bevarat skikt av tätlagd småsten, 0,05-0,07 m diameter, och grus. Överlagrar ett påfört sand- och gruslager. Ingen synlig riktning.
5	2	12	-	-	Liggande trä/ plankor	4,37	I schaktbotten, ingen tydlig konstruktion.
6	2	14	3	-	Syllstenar, Hus 2	5,21	Ansamling av tre jämstora stenar med flat och jämn ovansida. Överlagrar A7.
7	2	14	3	-	Stenläggning/ Gata, nr 4	4,76	Ansamling av glest lagda jämstora stenar, ca 0,1 m diameter, i ett skikt. Diagonalt mot schaktet.
8	2	14	3	-	Spisröse, Hus 3	5,11	Raseringslager med rikligt av kol, tegelkross och bränd lera. Invid A9.
9	2	14	3		Syllstenar, Hus 3	5,21	Rad av obearbetad gråsten, 0,5 - 0,3 m diameter, med jämn ovan och utsida. Diagonalt mot schaktet.
10	2	14	3	-	Syllstenar, Hus 5	4,71	Rad av stenar, ca 0,1-0,2 m diameter, diagonalt mot schaktet.
11	2	14	3	-	Träsyll, Hus 5	4,71	I kant av brandlager och delvis under detta. I anslutning till och samma riktning som A10.
12	2	14	3	-	Syllsten och träsyll, Hus 5?	4,81	Dåligt bevarade trärester och mindre stenar. Under brandlager. Ingen synbar riktning.
13	2	14	3	-	Syllstenar, Hus 4	5,01	Natursten med flat ovansida, ca 0,3 - 0,5 m diameter. Ovan brandlager. Ingen riktning synlig.
14	2	14	3	-	Trärester, Hus 4	4,81	Dåligt bevarad kluva eller plankor. Möjligen underliggare till golv. I anslutning till A13.
15	2	14	3	-	Lergolv, Hus 5	4,91- 4,81	Golvlager av homogen påförd blågrå lera, 0,1 m tjocklek. Under brandlager A47. Troligen del av samma konstruktion som A16.
16	2	14	3	-	Lergolv, Hus 5	4,91- 4,81	Golvlager av homogen påförd blågrå lera, 0,1 m tjocklek. Under brandlager A47. Troligen del av samma konstruktion som A15.
17	2	17	4	-	Stenläggning/ Gata, nr 5	5,1	Lager av homogen påförd blålera. Ansamling av mindre stenar, ca 0,1 m diameter i anslutning till A18. Samma som A21?
18	2	17	4	-	Stensyll, Hus 6	4,95	Stenfylld nedgrävning. Stenstorlek 0,2-0,3 m diameter. Under stenarna ett lager av finkornig homogen sand. I lagergräns mot A17. Diagonalt mot schaktet. V-Ö riktning.
19	2	17	4	-	Trärester, Hus 6	5,0- 4,8	3 fragmentariskt bevarade plankor, delvis förkolnade, i olika riktning. En plankor (syll?) i samma riktning som och direkt ovan A18.
20	2	17	4	-	Stensyll, Hus 7	5,1- 5,02	Stensyll av natursten, 0,4- 0,8 m stora stenar. Diagonalt mot schaktet, utmed östra schaktväggen.
21	2	17	4	-	Stenläggning/ Gata, nr 6	5,0	Fragmentariskt bevarad stenläggning av 0,1 m stora stenar i anslutning till A20. Ingen synbar riktning. Ovan ett lager av homogen påförd blålera.
22	2	17	4	-	Raseringslager	5,2	Lager med rikligt av träflis, kalkbruk och tegelkross. Ovan A21.
23	3	19	5	-	Syllstenar?	4,88	Två närliggande stenar med flat ovansida, ca 0,4 - 0,5 m diameter. Ingen riktning synlig.
24	3	19	5	-	Trärester	4,86	Två fragmentariskt bevarade plankor diagonalt mot schaktet utan synlig konstruktion. I kulturlager.

253	19	5	-	Påle, stående trä	4,88	Helt förmultnad stående trästock med flat ovansida, 0,2 m diameter. Ingen synlig nedgrävningskant.
263	20	6	2	Stensyll, Hus 8	5,44	Stensyll av natursten, 0,4-0,8 m diameter med jämn ovansida. Syllen anlagd i en grävd ränna ca 0,2 m djup och grusfylld. Svag diagonal riktning mot schaktet.
273	20	6	3	Stenläggning, Hus 8	5,40	Stenläggning invid A26 av 01 m stora och runda gråstenar. Överlagrar A26
283	20	6		Pålar, stående trä	5,19- 5,14	Avtryck av fyra stående pålar av förmultnat trä, invid och utmed A26. Diameter 0,25 m, bevarad höjd 0,1-0,15 m. Rest av byggnadsställning/utbyggnad ?
293	20	6		Tegelfundament, Hus 8	5,29	Fundament av tegel, ca 1, 2 x 0,8 m, diagonalt mot schaktet. Troligen till spis tillhörande hus 2. Anslutande till syllen A26 men påträffad ca 0,1 m under denna, och under A27.
303	20	6		Golv, Hus 9	4,89- 4,87	Golv av fragmentariskt bevarade plank. Plankorna hade lagts ovan fem invid varandra lagda runda bärlinor. Diagonalt mot schaktet, ev. del av samma byggnad som A34.
313	20	6		Raseringslager	4,91	Sandblandad lera med rikligt av kalkbruk, kol och tegelkross, mellan hus 9 och 10.
323	20	6		Lergolv, Hus 10	4,87	Homogen kompakt blågrå lera med inslag av träkol och sand i yta, påfört. Tjocklek 0,07-0,1 m. Avgränsas i V av förkolnad och fragmentarisk stock, ev syll.
333	20	6		Påle, stående trä, Hus 10	4,91	Fragmentarisk bevarad och förmultnad stående stock/påle, ca 0,25 m diameter. Invid lergolv A32. Troligen sammanhörande med A28.
343	20	6		Väggstolpe, Hus 10	4,89	Stående stock i sten- och tegelskodd ca 1 m diameter och 1 m djup nedgrävning. I hörnet av lergolvet A32. Stockens nedgrävda del, under golvnivån, mätte ca 0,8 m diameter medan en smalare del, ca 0,45 m diameter, varit synlig ovan mark.
353	21	7		Gata, nr 7	5,18- 5,1	Fragmentariskt bevarad stenläggning av 01-0,2 meter stora runda stenar. Ställvis bevarad till en bredd av 4,2 meter.
363	21	7		Avfallsgrop, latrin?	5,5- 5,45	Cirkulär stenkonstruktion, ca 1,5 x 1, 5 meter med stenfri mitt. Stenarna i den delvis bevarade konstruktionen utgörs 7 bevarade av 0,3-0,4 m stora stenar med flat ovansida vilka omger ett mörkbrunt sand- och gödselblandat lerlager med rikligt av djurben och träflis. Det tolkades som en tunna eller tråg placerats innanför stenarna i vilken avfall fylts.
373	21	7		Grund, hus 11	5,45- 5,3	Ansamling av ca 0,5-1,2 m stora stenar inom en ca 3 m bred nedgrävning. Fyllning av grus mellan stenarna. Grundmur till hus.
383	20	6		Raseringslager	5,49	Sandblandad lera med rikligt av kol, tegelflis och kalkbruksklumpar. Överlagrar A27
393	21	8		Raseringslager	5,28	Svart sandblandad lera med träflis, rikligt av tegelbrockor och tegelkross samt murbruk.
403	23	8		Gjutlåda	5,92	Homogen finkornig sand, begränsas i norra delen av en fragmentarisk träplanka. I anslutning ett område med rikligt av koppardroppar i omgivande kulturlager. Fynd av förslagad sand med kopparutfällning från sandlagret, F19. Störd av sentida nedgrävningar i öst och väst. Överlagras av tjocka kollager från smedja med slagg.
413	23	8		Kollager	6,47	Kompakt, 0,2 -0,5 meter tjockt, lager av träkol och lera. Mycket rikligt av stora bitar träkol, ofta hela rundstycken av trä. Inslag av slagg och järnfragment. Murbruk och enstaka linser av sand. Utkastlager från smedja.
423	23	8		Stensyll, Hus 12	5,87	En ensam kraftig sten med flat ovansida, ca 0, 45 m diameter, i anslutning till A43. Överlagras devis av fragmentariskt trä, möjligen väggtimmer.
433	23	8		Träkonstruktion, Golv, Hus 12	5,8	Tre parallella liggande plank i diagonal riktning mot schaktet. Begränsas av A42 i söder.
443	23	8		Raseringslager	5,67	Svart sand och grusblandad lera med rikligt av tegelsten och tegelkross, kol och kalkbruksklumpar. Överlagrar A42 och A43. Raseringslager hus 12.
453	23	8		Gata, nr 8	6,67- 6,57	Påfört sand och gruslager med rikligt av små stenar, ca 0,1 m diameter. Överlagrar ett undre skikt av påförd homogen gulvit sand (L9 sektion 5).
463	23	8		Gata, nr 9	6,97	Påförd finkornig sand och grus med rikligt av små stenar, överlagrar trampad yta av kompakt lerblandat grus med inslag av kol och träflis.

472	14	3	Brandlager	4,81	Svart till rödbrunt sandigt lerlager med mycket rikligt av kol. Brandlager tillhörande och överlagrande hus 5.
483	23	8	2 Störrar	5,92	Delvis förkolnade runda trästörrar, placerade sida vid sida. I profilen och ca 0,2 meter ut i schaktet, diagonal riktning. I kollager A41.

